

Samkønnet sex i et historisk lys¹

Af Lektor Ph.D. Carsten Elmelund Petersen, (cep@dbi.edu) Dansk Bibel-Institut

Indledning

Det er ikke et nyt fænomen, at der er mennesker af samme køn, der har seksuelle forhold til hinanden. Det er ikke noget, der er dukket op efter studenteropgøret i 1968, at der er mennesker der er mere tiltrukket af person af samme køn end af det modsatte. Nej, det har der været i flere årtusinder på denne jordklode. Religionsforskeren Dag Øistein Endsjø, der har et bredt udsyn til den globale verden i fortid og nutid, siger, at der altid har været ”vidt udbredte forestillinger om mennesker som helst unngår seksuell omgang med personer av modsat kjønn”.² Der har siden syndefaldet være mange afarter af seksuelle følelser, begær og handlinger. Lad os kalde det variationsseksualitet. Der har været mange, der har holdt følelserne og begæret for sig selv. Der har også været mennesker, der levede deres seksuelle drømme ud i handling, og som søgte at holde deres seksuelle handlinger skjult for omverdenen. Det skyldes, at de frygtede reaktioner fra deres nære sociale relationer og for sanktioner fra samfundet. Og de holdt dem skjult for at beskytte deres dårlige samvittighed. Men der har også været mennesker, der søger at legitimere forskellige former for seksuel udfoldelse, og at kunne gøre det uden dårlig samvittighed og skamfølelse.

Der tales meget om venskab og kærlighed som legitimering af parforhold blandt bøsser og lesbiske, men reelt ønsker de en legitimering af deres seksuelle handlingsliv under ordnede anerkendte forhold, så den sidste rest af dårlig samvittighed kan blive udrenset. Så længe kirken ikke har fuld ligestilling, så er der en nagende dårlig samvittighed. Den fulde humanistiske udgave af dette er det rene kønsneutrale parforhold. Man vil ikke medgive, at Skaberen fra begyndelsen har skabt mand og kvinde forskelligt således, at kønspolariteten kan gå i samspil (altså både med- og modspil). Klassisk kristendom har med støtte i bibelteksterne altid holdt fast i, at manden og kvinden er skabt forskelligt, og at den eneste legitime seksuelle samlivsform er den monogame heteroseksuelle ægteskabsform, altså ægteskabet mellem en mand og en kvinde.³

¹) Udvidet og bearbejdet manuskript fra foredrag ved høring i Bethesda, København d. 31. maj 2010. Foredraget prætenderer ikke at være primærforskning med læsning af primærlitteratur på originalsprogene fra oldtiden.

²) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, pp. 94

³) Det er monogamt ifølge de normative tekster i skabelsesberetningen. Det bruges singularis, når der tales om, at en mand forlader sin far og mor (ikke mødre) (1 Mos 2,24). Det er denne normative tekst, som både Jesus (Matt 19,5) og

Der forudsættes for min del, at ægteskabet er 1) kærlighedens fællesskab, 2) en ramme om seksuallivets udfoldelse og 3) stedet for slægtens videreførelse. Man bør bemærke sig rækkefølgen, som, jeg mener, kan udledes af det bibelske tekstmateriale.⁴

I dag er partnerskaber mellem personer af samme køn anerkendt ved lov i Danmark ved siden af ægteskabet mellem personer af modsat køn. Lesbiske har ret til kunstig befrugtning på lige fod med enlige og gifte kvinder. Folketinget har i foråret 2010 vedtaget en lov, der giver homoseksuelle par lov til at adoptere børn. Emnet er nu i Den danske Folkekirke, om der skal ske en ligestilling mellem ægteskab mellem to personer af modsat køn og partnerskab mellem personer af samme køn.

Valgmulighederne for beslutningstagerne er, som jeg ser det, følgende tre løsninger: 1) Skal der i Den danske Folkekirke være en anerkendelse af homoseksuelt partnerskab, så det kan indgå i kirken enten ved et sideordnet ritual ligestillet med ægtevielsesritualet eller ved et nyt kønsneutralt ritual. 2) Skal ægteskabsindgåelsen tages ud af kirken, således at al jura angående ægteskab og partnerskaber ikke længere har med kirken at gøre. 3) Skal man fortsætte som hidtil med mulighed for ægteskabsindgåelse i kirken og på rådhuset og partnerskabsindgåelse alene på rådhuset?

Begrebet samkønnet sex handler om seksuelle handlinger, seksuelle forbindelser og forhold mellem personer af samme køn, uanset hvilken historisk ikklædning det har. I 1990'erne var der mange, der fremstillede sagen således, at homoseksualitet først var noget, der dukkede op i slutningen af 1800'tallet. Det er den homoseksuelle person og det homoseksuelle parforhold, som hævdes at være nyt. Aalbæk-Nielsen siger, at nutidens heteroseksuelle og homoseksuelle forhold hviler på ligeværd, og det er nyt.⁵ Der har op gennem historien været homoseksuelle forhold mellem munke og mellem nonner i buddhistiske sammenhænge. Men i oldtidens Grækenland og Rom og i buddhistiske og shintoistiske sammenhænge i Japan har det været accept af samkønnet

Paulus griber tilbage til (Ef 5,31). I den gammeltestamentlige tidsalder tillod Gud polygami, men det var aldrig udtryk for Guds oprindelige skabervilje.

⁴) Dagens foredrag er arrangeret af Evangelisk Luthersk Netværk, og pointen er dels at skabe debat, men også at levere modforestillinger og argumenter imod en påtænkt anerkendelse af de homoseksuelle parforhold, som ikke har hverken bibelsk eller bekendelsesmæssig legitimering.

Mit bidrag er at bringe nogle historiske vinkler ind på sagen. De bibelske vinkler og de aktuelle kirkelige konsekvenser af en eventuel kirkelig vielse af homoseksuelle par, skal jeg afholde mig fra. Der er andre foredragsholdere, der tager sig af disse to dimensioner.

⁵) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 118.

sex mellem en aktiv og en passiv part, hvor fokus lå på den aktive part, men i den moderne udgave af samkønnet sex handler det om begge parter, ifølge Dag Øistein Endsjø.⁶ Thore Langfeldt, en norsk seksualitetsforsker, nævner at mange fra 1800'tallet og fremefter har ment, at homoseksuelle handlinger består i gensidig masturbation.⁷ Det er ikke stedet her at diskutere, hverken de såkaldte kønsroller eller den tekniske udøvelse af de seksuelle handlinger hos de samkønnede par i senmoderniteten.

I dag foreligger der meget faglitteratur, hvor begreber som homoseksualitet og biseksualitet frisk og frejdigt bruges på noget, der skete både i oldtiden og middelalderen. For at undgå det begrebsmæssige pindehuggeri vælger jeg min egenemne definition, nemlig: Samkønnet sex, og det ligger lige op ad begrebet "likekønnet seksualitet", som bruges af norske fagfolk.⁸

De historiske aspekter er kun relevante for den aktuelle stillingtagen. Derfor er det ikke en stringent historisk fremstilling. Men det, som trækkes frem, er netop valgt, fordi det er en del af den aktuelle debat.

Ekskurs om: Begrebsbrugen

Begrebet homoseksualitet er konstrueret i 1869 af den østrigsk-ungarske forfatter Karoly Maria Kertbeny.⁹ Tidligere blev samkønnet sex kaldt enten pæderasti eller sodomi. Pæderasti er en udløber af traditionen fra den klassisk-græske oldtid, om mænds samleje med mænd og drenge/unge mænd. Sodomi er en betegnelse, som er kommet fra en bibelsk-kristen tradition. Sodomi er brugt om omgang mod naturen. Det betyder også, at det er blevet brugt om mænds anale samleje med drenge og mænd, men også om mænds anale samleje med kvinder. Det er imod naturens orden, for endetarmsåbningen er ikke et kønsorgan, ligesom mennesker og dyr ikke er skabt til hinanden i seksuel henseende. Derfor har sodomi været betragtet bredt som omgang mod naturen. Det blev forbudt i Romerriget af de to kristne kejsere Konstantius og Konstans i år 342.¹⁰

I tiden omkring 1869 opstod der en del nye begreber. Det vigtigste begreb er imidlertid homoseksualitet, som dækker over en seksualitet, der retter sig mod personer af samme køn. Oprindeligt skulle begrebet homoseksualitet dække over seksuelle forhold mellem mænd. Det blev dog hurtigt en samlebetegnelse for seksuelle forbindelser såvel mellem mænd som mellem kvinder.

Betegnelsen homofili er ikke et fagudtryk, men et værdiladet begreb, der skulle medvirke til en samfundsmæssig anerkendelse af homoseksualiteten.¹¹ Begrebet homofili blev introduceret i Danmark i 1950 af Helmer Fogedgaard, en af initiativtagerne til Forbundet af 1948,¹² som et udtryk for en defensiv strategi. I begyndelsen af 1970-erne skiftede de homoseksuelle til en mere offensiv strategi og erstattede homofilibetegnelsen med hhv. bøsser og lesbiske.

⁶) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, pp. 93-100.

⁷) Thore Langfeldt: *Erotikk og fundamentalisme – fra Mesopotamia til Kvinnefronten* (Universitetsforlaget) Oslo 2005, p. 34.

⁸) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, p. 125.

⁹) *homoseksuelles vilkår*, Betænkning nr. 1127 (Statens informationstjeneste), København 1988, p. 141.

¹⁰) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, p. 90.

¹¹) *homoseksuelles vilkår*, Betænkning nr. 1127 (Statens informationstjeneste), København 1988, p. 142.

¹²) Henning Bech: *Mellem mænd*, (Tiderne Skifter) Viborg 1989, p. 9.

Begrebet homoseksualitet er et fagligt begreb anvendt af de betydeligste danske forskere i homoseksualitet og brugt i betænkningerne, der lagde op til *Lov om registreret partnerskab*.¹³ Homoseksualitet har været brugt om stærke eller svage seksuelle følelser rettet mod personer af samme køn og tillige konkret udførelse af den seksuelle akt. Homofili har været brugt til alene at pege på den følelsesmæssige tiltrækning. Bøsserne og de lesbiske er ikke glade for at bruge begrebet homofili, for det rimer på pædofili.

Selvom der i dag argumenteres for, at det er kærlighed og ikke sex, der får folk til at indgå partnerskaber, så er det en tilsløring og en tabuisering af, at seksuallivet hører med. Begrebet, der bruges fagligt er homoseksualitet. Men da jeg skal forholde mig til det historiske perspektiv, vælger jeg begrebet samkønnet sex. Emnet er seksuelle forhold mellem personer af samme køn i forskellige historiske faser. Ofte bruges den begrebsmæssige diskussion til forsøg på at snakke uden om den kristne etiske vurdering af samkønnet sex. Begrebet samkønnet sex indfanger alle de historiske udgaver af seksuelle handlinger og relationer mellem personer af samme køn, der har været op gennem historien.

Dispositionen for det følgende er:

Aktuel status

Historisk perspektiv: Glimt fra oldtiden

Historisk perspektiv: Glimt fra kirkehistorien

Aktuel Status

Betænkningen fra 1988 *homoseksuelles vilkår*¹⁴ er et af de hoveddokumenter, som ledte frem til vedtagelsen af *Lov om registreret partnerskab*,¹⁵ der blev vedtaget i 1989.

I midten af 1990'erne blev et udvalg nedsat af de danske biskopper under ledelse af daværende rektor for Præstehøjskolen, Niels Thomsen. Dette udvalg havde en voldsom slagside og leverede en rapport,¹⁶ som mødte en del kritik. På grund af den ensidige sammensætning udarbejdede et alternativt udvalg en rapport, omtalt som "den grønne rapport", som blev trykt i mere end 2000 eksemplarer.¹⁷ Derefter blev biskoppernes svar, at der kunne foretages en gudstjenestelig markering af samkønnede registrerede partnerskaber, der er indgået på rådhuset.

I året 2009 blev der indgået 12.180 vielser i folkekirken, og der blev indgået 18.630 borgerlige

¹³) Helmer Fogedgaards motiv for begrebet homofili var at pege på, at de homoseksuelle ikke gik efter sex, men i stedet søgte kærlighed, varme følelser, omsorg, mv. Henning Bech beskriver, at begrebet "homo-sex-ualitet" ikke har ladet sig eliminere. Bech beskriver mange steder i sin fremstilling, at de homoseksuelle går efter sex, ja de opfatter sig som mere seksuelle end de heteroseksuelle (Henning Bech: *Når mænd mødes - Homoseksualitet og de homoseksuelle*, (Gyldendal) København 1987, pp. 20, 128, 161, 187-188).

¹⁴) *homoseksuelles vilkår*, Betænkning nr. 1127 (Statens Informationstjeneste), København 1988.

¹⁵) *Lov om registreret partnerskab*, 1989-06-07-L.372. Schultz LovBibliotek nr. 13. <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=31533>

¹⁶) Niels Thomsen m.fl.: *Registreret Partnerskab, Samliv og Velsignelse*, (Århus stift) Århus 1997.

¹⁷) Carsten Elmelund Petersen m.fl. *Kærligheden glæder sig ikke over uretten*, Fredericia 1996, pp. 7-39 eller den elektroniske version: <http://www.dbi.edu/Portals/0/Homofilirapport.pdf> pp. 2-41.

vielser, mens der blev indgået 390 registrerede partnerskaber.¹⁸

I Norge har Stortinget vedtaget ny kønsneutral lovgivning angående ægteskab/partnerskab, der er trådt i kraft.¹⁹ Men der er pr. juni 2010 ingen kønsneutral liturgi i Den norske kirke.²⁰ Debatten i Norge har kastet utallige rapporter og udtalelser fra en lang række instanser fra sig, men også en almindelig litteratur.²¹

I Sverige har lovgiverne i 2009 indført et kønsneutralt partnerskab, og kort efter indførte Svenska Kyrkan ny kønsneutral liturgi.²² Det har ført til litteratur, der vedrører debatten.²³

Den aktuelle status er, at der på mange planer ideologisk, politisk og kirkelige er stærke kræfter, der vil indføre en kirkelig vielse af par af samme køn i Den danske Folkekirke, og argumentet er, at der ønskes en ligestilling, så diskrimination undgås.

Diskriminering af andre end monogame heteroseksuelle ægteskaber?

Da jeg sidste gang var med i debatten om kirkelig velsignelse af samkønnet seksuelt samliv var i 1990'erne. Den gang var Landsforeningen af Bøsser og Lesbiske meget aktive. Denne landsforening er en organisation, der aktivt arbejder for ligestilling af ægteskab mellem personer af modsat køn og partnerskaber mellem par af samme køn.

I dag er denne forening omdannet til Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner. En undergruppe er Bigruppen, som er et socialt netværk for biseksuelle mellem 15 og 115 år.²⁴

I vores rapport fra 1996 arbejdede jeg særligt med første kapitel, der handlede om homoseksualitet og biseksualitet.²⁵ Vi skitserede, at i USA var der befrielsesteologer, der arbejder for anerkendelse af biseksuelle forhold.²⁶ James B. Nelson hævder, at de fleste mennesker har "biseksuel kapacitet" og spørger, hvad man så gør, hvis det er sandt, at alle mennesker har et "mix

¹⁸) *Kristeligt Dagblad* 24. april 2010, p.1.

¹⁹) <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/homofile-og-lesbiske/felles-ekteskapslov---ikrafttredelse-og-.html?id=509376>

²⁰) <http://www.kirken.no/?event=doLink&famID=9269>

²¹) Espen Ottosen (red.): *Kjerlighet i egoismens tid* (Lunde) Oslo 2005.

²²) http://www.svenskakyrkan.se/Kyrkomotet/Skrivelser/Uppladdade_filer/e826a353-2d9f-4513-8e1a-574ea02f4dc4.pdf

²³) Fl.forfattere: *Den hemlösa sexualiteten Om homosexualitet och kristen tro En antologi* (Libris) Örebro 2000 og Lars Borgström: *Svenska kyrkan och homosexualiteten - Om en förändrad inställn och dess motivering*, Norrköping 2009.

²⁴) Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner (jf. <http://www.lbl.dk/>). Bigruppen (jf. <http://www.lgbt.dk/index.php?id=120>).

²⁵) Carsten Elmelund Petersen m.fl. *Kærligheden glæder sig ikke over uretten*, Fredericia 1996, pp. 7-39 eller den elektroniske version: <http://www.dbi.edu/Portals/0/Homofilrapport.pdf> pp. 2-41.

af heteroseksuel og homoseksuel kapacitet"? Det er ikke svært at gennemskue, hvor projektet ender, når Nelson med tilslutning refererer en anden for at sige: "Bibelen kender ingen seksualetik, kun en kærlighedsetik".²⁷ Denne påstand er en fejllæsning af de bibelske tekster. Substansen i det sjette bud som værnet om ægteskabet mellem en mand og en kvinde er ifølge tekstmateriale til stede fra skabelsen og står urokket fra Guds side helt frem til genløsningen. Den kan læses ud af teksterne fra 1 Mos til Johs Åb.

Det, som diskussionen handler om i dag, er slet og ret: ligestilling. Ideologien er ligestilling ifølge Kresten Drejergaard.²⁸ Her er spørgsmålet, hvorfor der så kun skal være ligestilling mellem ægteskab og partnerskab, hvorfor ikke også ligestilling for biseksuelle trekantforhold og polygame forhold. Det er jo to forskellige andre muligheder.

Hvis man af pragmatiske grunde håber, at man kan stoppe den påståede diskriminering af homoseksuelle ved ikke at anerkende partnerskaber på lige fod med ægteskaber, så tager man fejl. Der er folk med andre samlivsformer, der vil kunne sige, at de diskrimineres, ikke kun biseksuelle trekantforhold med også polygame forhold. Jeg er derfor enig med dem, der har påpeget det. Claus Thomas Nielsen siger nemlig, at lovgiverne vil handle inkonsekvent. Hvis det er de borgerlige frihedsrettigheder, der skal være gældende i den opdaterede udgave, så burde al samlivsjura afskaffes og alt regulering af samliv overlades til den individualistiske frihed.²⁹ I midten af 1990'erne var tre lesbiske kvinder med i et tysk TV-program, og de ankede over, at de, som lesbisk trekant, ikke kunne få deres samliv registreret, og at de ikke alle tre kunne stå hvid brud i den forbindelse.³⁰ Der vil fortsat komme grupper, der oplever sig diskrimineret, ikke kun lesbiske trekantforhold, biseksuelle trekantforhold, men også klassisk polygame familier, som i mange andre lande har ret til den samlivsform.

I indledningen talte jeg om variationsseksualitet, og i 1996 var jeg klar over, at der er en overlapning mellem biseksualitet og homoseksualitet.³¹ I den tidlige danske debat om kirkelig anerkendelse af samkønnet sex var der mange indlæg, der brugte Pontus Wikner som det indlysende eksempel, der skulle legitimere den kirkelige anerkendelse af homoseksuelle

²⁶⁾ <http://www.dbi.edu/Portals/0/Homofilirapport.pdf> pp. 34-36.

²⁷⁾ James B. Nelson: *Body Theology*, (Westminster Press) Louisville 1992, pp. 61, 66 og 69.

²⁸⁾ Kresten Drejergaard: Rådhus først, kirke så, kronik i *Kristeligt Dagblad* 12. april 2010.

²⁹⁾ Claus Thomas Nielsen: Det kønsneutrale ægteskab og nyhedenskab *Tidehverv* april 2010, pp. 63-67; Claus Thomas Nielsen: Krænkelsermani - Homoseksuelle vielser er det modsatte af tolerance, *Kristeligt Dagblad* 6. marts 2010 og Claus Thomas Mynster Nielsen: Den europæiske familie, kronik i *Jyllands-Posten* 24. marts 2010.

³⁰⁾ Nævnt af Jesper Langballe: Som mand og kvinde, *Tidehverv* 1995/3, pp. 56-66.

³¹⁾ Carsten Elmelund Petersen m.fl. *Kærligheden glæder sig ikke over uretten*, Fredericia 1996, pp. 7-39. <http://www.dbi.edu/Portals/0/Homofilirapport.pdf> pp. 2-41.

parforhold.³² Pontus Wikners selvbiografi har i den danske oversættelse undertitlen *Om homoseksualitetens problem*, selv han beskriver sig som dreungeelsker, og afslører intime detaljer om sit forhold til drenge og unge mænd, omend han også beskriver forholdet til hustruen.³³ Det er et udtryk for variationsseksualiteten, når han er både dreungeelsker og kvindeelsker. En fængelspræst har fortalt mig, at de pædofilidømte i sjælesorgsamtaler ofte ser sig selv i spændingen mellem det homoseksuelle og det pædofile. Dertil kommer, at nogle kategoriseres som homoseksuelle, skønt de er grænsende til egentlige transpersoner, tidligere kaldet transseksuelle. Nogle af de såkaldt egentlige homoseksuelle er så irreversibelt anderledes i deres seksuelle identitet, at de ønsker en kønsskifteoperation, og derigennem kan mandlige transpersoner realisere drømmen om parforhold til en anden seksuelt aktiv mand.³⁴

Historisk perspektiv: Glimt fra oldtiden

I Europa og Nordamerika bruger mange mennesker i kirkeligt regi enorme ressourcer på at arbejde for ligestilling mellem ægteskabet og samkønnede partnerskaber, og det giver ofte reaktioner fra kirkerne i Den tredje Verden, som ikke har samme holdning til denne ligestillingstendens. På forskningsfronten angående homoseksualitet var Michael Foucault (død 1984) det store navn i 1980'erne, mens John Boswell var 1990'erne betydeligste forfatter (død 1994). I forskerkredse er begge forskeres teser blevet diskuteret, og disse har mistet betydning. Forskningens stjerne i 2000'erne er Bernadette Brooten, hvad angår sex i oldtiden. Brooten siger, at "Det er i antikkens kultur man for eksempel må lete etter de oprindelige årsakene for hvorfor kirker i Nordeuropa og Nord-Amerika i dag er mer opptatt av homoseksualitet enn nogen annen form for seksuel aktivitet". Det er derfor kritikverdigt, at seksuelle krænkelser og overgrep udført af gejstlige, og at seksualiseret overgrep og partnervoldtægt i ægteskab og hjem overhovedet finder sted blandt mennesker der kalder sig kristne.³⁵ Der er i det aktuelle kirkeliv en veludviklet

³²) Særligt i: Poul Honoré: *Fra Moses til nutiden – Om homoseksualitet og homoseksuelle*, (Poul Kristensens Forlag), Herning 1992, pp. 11-15.

³³) Pontus Wikner: *Psykologiske selvbekendelser – Om homoseksualitetens problem* (Wøldike), København 1973, pp. 19-33.

³⁴) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, pp. 123-138.

³⁵) Bernadette J. Brooten: *Naturen, loven og det almindelige – En systematisk analyse av tidlige kristne forestillinger om seksualitet*, i: Halvor Moxnes, Jostein Bjørtnes og Dag Øistein Endsjø (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i den kristne antikken*, (Gyldendal Akademisk) Oslo 2002, p. 73.

evne til at overse sådanne forhold, mener Brooten.

Det er indlysende, at hun har ret i, at det er påvirkning fra den klassiske græske og romerske oldtid, der ikke er gjort op med, som fører kirken på sidespor i dag. Alene af den grund at der i NT er advaret imod nogle, som tydeligvis påvirket af græsk filosofi vil forbyde ægteskab, som det skabergode, som det er (1 Tim 4,3), viser en modstrid mellem Bibelen og en stor kirkes aktuelle status. Det er imidlertid ikke blot en bestemt kirke, der er ramt, det er et generelt problem for kirkerne i den vestlige verden.

Påvirkningen fra den græske filosofi har ført teologien og kirken ind i et blandingsprodukt mellem bibelsk tænkning og græsk filosofi, som er årsag til Den romersk-katolske Kirkes stædige pukken på cølibatet for præster. Efter min opfattelse er det også påvirkning fra den græske tænkning, som har givet slagside i den teologiske opfattelse af seksualitet og ægteskab op gennem historien, og som forstærkes af Foucaults fejlagtige tese i 1980'erne, og som stadig fremføres af en række folk i debatten om samkønnede parforhold.

I oldtidens Grækenland

Ud fra emnet samkønnet sex vil vi tage fat på det historiske perspektiv ved at trække noget af den faglitteratur frem, som foreligger om den klassiske oldtid. Der er en del at sige om samkønnede forhold i oldtidens Grækenland og Rom. Kai Aalbæk-Nielsen beskriver sin tilgang til oldtidens seksuelle handlinger, at i bunden ligger den biologiske drift, og den kan så føre til følelser, begær og handlinger. Hvordan kærlighedens konkrete udformning ser ud er en social konstruktion. Kærligheden er en form for kommunikation, der rummer et fællesskab. Den grundlæggende seksuelle drift er ren biologisk, men den indlejres i forskellige former for kulturel klædedragt. ”Kærlighed er en social konstruktion opført på biologisk grundlag” siger Aalbæk-Nielsen.³⁶ Derefter er der fokus på den klassisk græske og romerske oldtid, og dermed på rødderne til den vestlige kultur.³⁷

Aalbæk-Nielsen siger, at seksuallivet må ”betragtes som en kulturelt betinget konstruktion i lighed med f.eks. bordskik”. Det må være udformningen af det, der er kulturelt betinget for i

³⁶) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, pp. 7-8 og 13.

³⁷) For Aalbæk-Nielsen ligger der en evolutionær opfattelse bag denne opfattelse. Han nævner, at kun 3 % af pattedyrene er monogame. Når mennesket er blevet monogamt i hvert fald i vestlig kultur, så skyldes det, at der blev udviklet et incestforbud. Det er stort set universelt, og det er kommet til for at sikre fremtiden. Monogamiet er også blevet udviklet gennem seksuel og social undertrykkelse af kvinden. Kvinden blev simpelthen mandens ejendom. Det skete i nærorienten ca. 10.000 år f. Kr., hvis man skal tro Aalbæk-Nielsen (Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 27).

bunden ligger jo den biologiske drift. Men man kan godt være i tvivl om, hvad han forestiller sig, for han siger, at de forskellige former for seksuelle lystfølelse indlæres gennem det enkelte menneskes omgang med andre mennesker”.³⁸ Her forekommer det at, at den konstruktivistiske tankeføring løber løbsk og abstraherer fra den biologiske drift. Det står dog klart, at den biologiske drift kan skades i sin retningsbestemthed.

Ekskurs: Pæderasti overlapper homoseksualitet

I de filosofiske akademier havde den voksne pæderastiske filosof (*erastes*) seksuelle forhold til store drenge og unge mænd (*eronomos*).³⁹ I den græske oldtid kaldes det drengeskærlighed, noget vi normalt i dag kalder pædofili. Men de drenge/unge mænd, der var attraktive som objekter for drengeskærligheden, var typisk 12-18 år. Derefter fik de skæg og hår på benene, og så var de ikke så attraktive længere, skriver Kieselberg.⁴⁰ Det er næppe entydigt, for det er også blevet hævdet, at en mandsperson først er eronomos, så erastes og så fra 25-årig gift.⁴¹ Det gjaldt oldtidens Grækenland, hvor den passive part i det pæderastiske forhold både kunne være under og over det, der betragtes som den kriminelle lavalder i Danmark anno 2010. I oldtidens Rom var det muligvis anderledes. Allan Lund beskriver de attraktive drenge for pæderastiske forhold i Rom, at de var i alderen 15-18 år.⁴² Man kan derfor ikke afskrive oldtidens pæderasti i dag som udtryk for pædofili, der er kriminaliseret, fordi dets objekt er børn under 15 år. Der er givetvis en række mellemregninger som ikke skal undersøges her, men det må noteres, at oldtidens pæderasti overlapper både pædofili og homoseksualitet i moderne forstand.

Det er Homers skrifter fra den græske oldtid, der er udgangspunktet for Aalbæk-Nielsen. ”Ægteskabet er indstiftet, fordi en mand må have en hustru til at passe huset og føde sine legitime børn”. Passionen udfoldes gerne uden for ægteskabet. Hustruen var gift, og hun var derved befriet fra at føle sig ensom, mens manden havde en bredere horisont. For kvinden var brylluppet en overgang fra ”natur” til ”kultur” og hustruen måtte ofte kun forlade hjemmet ved religiøse festligheder og begravelser, skriver Aalbæk-Nielsen.⁴³ Steffen Kieselberg tilføjer, at hun skulle bære slør, når hun undtagelsesvist forlod hjemmet ved begravelser og religiøse fester.⁴⁴

Manden ejede kvinden, og hustruen var underordnet, og ægteskabets formål var børneavl. Sådan var det græske aristokratiske samfund for de frie mænd. Kvinder, slaver og børn havde

³⁸) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 120.

³⁹) Begge begreber - *erastes* (elskeren) og *eronomos* (den elskede) - er afledninger af ordet *eros*, som betyder begær. Det er samme problemstilling, der er nævnt i 1 Kor 6,9 om dem, som udøver unaturlig utugt, og dem, som lader sig bruge til den.

⁴⁰) Steffen Kieselberg: *De gamle grækere og den nye mand – Græsk homoseksualisme og platonisk kærlighed i idehistorisk og kønspolitisk belysning*, (Musæum Tusculanum Forlag) København 1982, pp. 11 og 35.

⁴¹) Ole Thomsen: Mandligt og kvindeligt i grækernes liv, *Kritik* 65, p. 9.

⁴²) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, pp. 66.

⁴³) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, pp. 43 og 70.

⁴⁴) Steffen Kieselberg: *De gamle grækere og den nye mand – Græsk homoseksualisme og platonisk kærlighed i idehistorisk og kønspolitisk belysning*, (Musæum Tusculanum Forlag) København 1982, p. 46.

lavere rang og måtte underordne sig. ”Hustruen tilhørte manden, men manden tilhører ikke sin kone”. Han kunne have forhold til andre kvinder eller til drenge, men det er forbudt for hustruen at have forhold til andre end manden. Manden havde et seksuelt forhold til hustruen, og tillige ofte også til konkubiner (medhustruer), hetærer (længerevarende forhold) og prostituerede. Men, siger Aalbæk-Nielsen, for ”de græske mænd var et kønsligt forhold til kvinder og mænd ikke et enten-eller, men et både-og, og alligevel var der heller ikke tale om et biseksuelt forhold i moderne forstand”.⁴⁵

Pæderastien var en af mulighederne i oldtidens Grækenland, og det var for den frie mand, (ikke for kvinder, slaver og børn). Samfundet var jo aristokratisk. Pæderasti kommer sprogligt af pais (dreng) og erastes (elsker). Drengkærlighed var formelt forbudt i Grækenland, men alligevel var det udbredt i skik og brug. Det fandtes dels i form af prostitution og dels som et led i opdragelsen af de unge mænd, og som sådan var pæderastien en del af pædagogikken. I Sparta var pæderastien en integreret del af kulturen.

Xenophon skriver i *Lakedaimonernes statsforfatning II*, om at ”i Bøotien, hvor den voksne og drengen er forenet i et rigtigt ægteskab”, men i Elis handler det bare om et øjeblikks forelskelse”, men andre steder i Grækenland er det anderledes. Lykurg har overbevist folkene i Lakedaimon om at pædagogik er godt, men pæderasti er skamfuldt, så man skal holde sig fra det, altså fra samkønnet sex. Der var pæderasti i flere bystater, men det var omdiskuteret, for som det siges ”men i mange stater forbyder loven ikke, at man begærer børn”.⁴⁶

Ekskurs: Polyteisme og variationsseksualitet

En konsekvens af pæderastien kunne ses i den græske mytologi, hvor guderne lignede det samfund, som de var guder for. ”Når den græske homoseksualitets oprindelse må søges længere tilbage end Homer, skyldes det, at det vrimler med homoseksuelle forhold i den græske mytologi. 33 af de græske guder var aktive homoseksuelle, heriblandt de fornemmeste af dem, Zeus og Apollon, om end de også havde med kvinder at gøre”, skriver Aalbæk-Nielsen.⁴⁷ Nu er guderne i det gamle Grækenland ofte magter, højere magter, vejrguder osv. Men det er personificerede ved navne og menneskelige træk. Der var 33 guder, der var aktive pæderaster, og Steffen Kiselberg kalder det en guddommeliggørelse af pæderastien. De pæderastiske aktive guder: Adonis, Anteros, Apollon, Attis, Askelepios, Dionysios, Dioskurene (Kastor og Pollux), Erikepaios, Eros (Gud for kærligheden og især drengkærligheden), Helios, Hefaistos, Hermes, Hypnos, Komos, Konisalos, Kronos, Leukippos, Narcissos, Orion, Orfeus, Orphanes, Pan, Phales, Poseidon, Priapos, Protogonos, satyrerne, Trophios, Tychon, Zephyros og Zeus.⁴⁸

Blandt kuriøsiteter fra religionshistorien kan nævnes, at i hinduismen, som også er polyteistisk, har

⁴⁵) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, pp. 43, 70-72 og 93.

⁴⁶) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 73.

⁴⁷) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 86.

⁴⁸) Steffen Kiselberg: *De gamle grækere og den nye mand – Græsk homoseksualisme og platonisk kærlighed i idehistorisk og kønspolitisk belysning*, (Musæum Tusculanum Forlag) København 1982, pp. 37 og 82.

nogle af guderne en biseksuel/variationsseksuel adfærd.⁴⁹ En anden kuriøsitet kan nævnes, at Gilgamesepoet fra Mesopotamien, ca. 2600 før Kristus, også vidner om en afart. Gilgamesh er en tyrannisk konge, to tredjedel gud og en tredjedel menneske, som har erotisk kærlighed til både drenge og jomfruer.⁵⁰

Her har kristendommen i sine indre grundsynspunkter manifesteret som med en sammenhæng mellem monoteisme og monogami, og det skyldes skabelsesaspektet og skaberordningen, som indebærer, at mennesket er skabt i Guds billede.

Det er diskuteret meget, om Paulus kendte den græske verden. Han var jøde af Benjamins stamme (Rom 11,1 og Fil 3,5), men alligevel født med romersk statsborgerskab (ApG 22,25-29), så han har haft et vist kulturelt/tværkulturelt niveau, når han tager afstand fra samkønnet sex i generel form (Rom 1) og i specifik form (1 Kor 6,9 og 1 Tim 1,10). I de paulinske breve advares imod mytologien (1 Tim 1,4, 4,7 og 2 Tim 4,4). Paulus har næppe været så uvidende, som mange har villet gøre ham til.

Seksualitet i oldtidens Grækenland er den frie herres aktivitet, og derfor blev den aktive pæderasti accepteret, mens kvindernes seksualitet var uvæsentlig. Det handlede simpelthen om forholdet mellem den dominerende og den dominerede. Derfor rettedes mandens lyst imod kvinden eller en anden fri mands søn, som endnu ikke havde fået status. I Grækenland var mandens kønsorgan, fallos, symbol på magt. Men nogle mente, at seksualiteten var farlig og havde omkostninger for sundheden, og at ægteskabelig troskab bør være normen, og at drengeskærligheden skal være forbudt.⁵¹

Aalbæk-Nielsen siger, at det er anderledes end nutidens heteroseksuelle og homoseksuelle forhold, der hviler på ligeværd.⁵² Men hvorfra kommer lighedstanken, for i kristendommen er der ikke ligeværd mellem ægteskab og samkønnet partnerskab?

Mellemregningen er, at Paulus i sin beskrivelse af ægteskabet netop betoner ægtefællernes ligeværdighed og gensidighed, og det er i modstrid med den gældende opfattelse i den græsk-romerske verden. Det gør Paulus flere gange udtrykkeligt i 1 Kor 7, og denne ligeværdighedstanke er på kollisionskurs med den aristokratiske græske tænkning. Paulus skriver, at en ægtemand skal give sin hustru, hvad han skylder hende, og omvendt. Der er ikke tvivl om, at det er erotisk kropslighed, der er tale om, for Paulus forklarer, at en mand råder ikke over sit eget

⁴⁹) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, pp. 120-121.

⁵⁰) Thore Langfeldt: *Erotikk og fundamentalisme – fra Mesopotamia til Kvinnefronten* (Universitetsforlaget) Oslo 2005, pp. 14-15.

⁵¹) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 117.

⁵²) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 118.

legeme, men det gør hans hustru (1 Kor 7,3-4). Endvidere siger Paulus til ægtefolk, at de ikke må holde pause i seksuallivet, med mindre det sker efter gensidig aftale. Hvis der skal være pause, så skal de være ”blevet enige om det for en tid” (1 Kor 7,5). Her er der tale om, at seksuallivet ikke kun er til for børneavlens skyld, det fremgår af en så central bibeltekst som 1 Kor 7. Senere i samme kapitel skriver Paulus, at en ægtemand med god ret tænker på sin hustru, hvordan han kan være hende ”til behag” (1 Kor 7,33), ligesom hustruen tænker på at være sin mand ”til behag” (1 Kor 7,34). Igen ser vi den tydeligt fremhævede gensidighed mellem ægtefællerne hos Paulus.

I flere andre relevante steder ser vi, at Paulus siger noget, som er totalt i modstrid med den græske aristokratiske tænkning: ”Mænd elsk jeres hustruer, ligesom Kristus har elsket kirken og givet sig hen for den ...” og ”Sådan bør også mændene elske deres hustruer som deres egne lemmer” (Efes 5,25; 28).

Det er utænkeligt at de gamle græske aristokrati kunne tænke sådan, men Paulus belærer de kristne om noget som er anderledes. Bernadette Brooten mener, at Paulus i 1 Kor 7,4 argumenterer i overensstemmelse med gammel jødisk lov, som anerkender hustruens ret til samleje dels for forplantningens skyld og dels for kvindens egen seksuelle nydelse.⁵³

Ekskurs: Omsvinget med Platon

I 600'tallet f. Kr. bliver den frie mands opdragelse af andre mænds sønner problematiseret i det gamle Grækenland. I det 5. og 4. århundrede f. Kr. udvikles blandt grækerne en erotik, der er asketisk. Det er en reaktion på drengeskærligheden. Derefter handlede det om at beherske begæret.⁵⁴ Platon (428/427-348/347 f. Kr.) er den, der er mest interessant i denne sammenhæng, fordi han er den store betydningsfulde filosof. Han er rosende til pæderastien, om end han dog et stykke på vej ikke ser den som det egentlige gode. Platon tror, at viden kan formidles gennem affektbaserede relationer mellem læreren og den, der belæres. De unges vej til karriere indebar, at de var elskling hos en mand med høj status. Platons eget akademi havde 3 ledere, der selv havde været elskling hos den tidligere leder.⁵⁵

Det, som sker hos Platon, er, at drengeskærligheden deklasseres fra noget godt til en perversitet. Men det erotiske ses hos Platon altid i et homoseksuelt perspektiv. Der er en gennemtrængende kvindeforagt i det græske samfund, og kærligheden til kvinder er dyrisk og sigter alene på børneavl, og her tænker Platon ikke anderledes. Men i Platons skrifter *Faidon* og *Symposion* sker udviklingen. Forholdet står mellem den ældre elsker (græsk: erastes) og en yngre er elsket, elskling (græsk: eronomos). Kærligheden mellem mandspersoner retter sig imod sjælen og er styret af det himmelske eros (Eros Uranios), men det er den almindelige eros (Eros Pandemos), der styrer kærligheden til kvinder. *Symposion* er en milepæl i den græske tid, og derefter er pæderastien under afvikling.⁵⁶

⁵³) Bernadette J. Brooten: Naturen, loven og det almindelige – En systematisk analyse av tidlige kristne forestillinger om seksualitet, i: Halvor Moxnes, Jostein Bjørtnes og Dag Øistein Endsjø (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i den kristne antikken* (Gyldendal Akademisk) Oslo 2002, pp. 79-82.

⁵⁴) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, pp. 105-113.

⁵⁵) Steffen Kiselberg: *De gamle grækere og den nye mand – Græsk homoseksualisme og platonisk kærlighed i idehistorisk og kønspolitisk belysning*, (Musæum Tusculanum Forlag) København 1982, pp. 42-45.

⁵⁶) Steffen Kiselberg: *De gamle grækere og den nye mand – Græsk homoseksualisme og platonisk kærlighed i idehistorisk og kønspolitisk belysning*, (Musæum Tusculanum Forlag) København 1982, pp. 11-12, 18 og 53.

I Platons *Symposion* er der en række figurer, der får taletid, men det beskrives, at kærligheden skal rette sig imod drengens sjæl snarere end mod hans krop. Den legemlige kærlighed er en lavere form for kærlighed. Kærligheden mellem mand og hustru er kun kærlighed på det legemlige plan, og det fører til dannelsen af nye mennesker. Den åndelige kærlighed, der er den højere form for kærlighed, kan kun realiseres mellem mænd. Platon anser ikke kærligheden til kvinder for at være virkelig kærlighed, for kvinder kan ikke skabe åndelige værdier, de kan blot være rugemor for nyt liv. Den laveste form for kærlighed er den indbyrdes kærlighed mellem kvinder, den skaber ikke noget hverken åndeligt eller legemligt.

Platon ser kærligheden, eros, sammen med en higen efter det sande, det gode og det skønne. Eros er for Platon en vej til renselse af sjælen for sanselig erotik, til en skuen af den egentlige virkelighed, ideernes verden, hvor udødeligheden og den evige lykke hersker. Der er sjælen befriet fra sit legemlige fængsel. Eros er den enkelte sjæls frelseslære, og den er mere religiøs end erotisk. Ole Thomsen gør gældende, at Platon er den første græske forfatter, der udtrykkeligt ”erklærer, at homoseksuel samkvem, mænds såvel som kvinders, er *mod naturen* (Lovene 636 og 835-842)”.⁵⁷

Kai Aalbæk-Nielsen sonderer mellem 1) platonisk kærlighed, som er den egentlige kærlighed, der er sexløs og asketisk, og det udspringer af, at Platon ikke selv anbefaler ”fysisk homoseksualitet mellem mænd”,⁵⁸ og 2) platonisk kærlighed, der er en lavere form for kærlighed, hvor det åndelige forhold mellem mænd, hvor krop og sjæl indgår i harmoni. Kærligheden til en person er for Platon ikke egentlig ikke kærlighed til personen, men blot kærlighed til det gode i den anden. Kærligheden, eros er en stræben efter det sande, det gode og det skønne. Som sådan er eros en frelseslære for den enkelte, og derfor er Platons to principper: 1) Tag vare på dig selv, og 2) Kend dig selv.

Ved siden af denne individuelle frelseslære, så kommer venskabet til at blive en vigtig størrelse, og efter Platon udvikles det af Aristoteles, Plutark, Cicero og Seneca.

I den platonske kærlighed er ideen rensset for fortidens slagter, altså en åndelig kærlighed. Det seksuelt erotiske tænkes bort, og fokus ligger på det menneskelige fællesskab. Den platonske kærlighed er en slags gudekærlighed i menneskeskikkelse. Bag den platonske kærlighed gemmer sig den forestilling, at kærlighed er kønsløs, og at kroppenes forskellighed (hankøn og hunkøn) blot er en variation i den fysiske materielle verden, der ikke eksisterer i den åndelige verden.

⁵⁷) Ole Thomsen: Mandligt og kvindeligt i grækernes liv, *Kritik* 65, pp. 11-12.

⁵⁸) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd* 1, (Gyldendal) København 1999, p. 114.

Venskabet er hos Platon ”grundformen af ethvert menneskeligt fællesskab”, og hos Platon selv er der homoerotiske elementer i kærligheden, selv om han ikke udtrykker sig om det fysiske.⁵⁹

Det er imidlertid den platoniske kærlighed der er fremtrædende i debatten om kirkelig vielse af samkønnede par. Der fokuseres på venskab og kærlighed, men seksualiteten lever hengemt hos mange, der ønsker en kirkelig vielse for samkønnede par. Det er et påfaldende træk, som forekommer at være tabuiserende. Der er tale om en ideologisering af venskabet løsrevet fra det seksuelle begær og de seksuelle handlinger. Det er en tilsløring for der er tale om samkønnet sex, uanset hvad man vil bruge af begreber.

I oldtidens Rom

Homoseksuel adfærd var en græsk specialitet, der blev overført til Rom, skriver Alan A. Lund.⁶⁰ ”Begrebet ”homoseksualitet” fandtes ikke i det gamle Rom, men nok den handling, som dette moderne begreb betegner, for romerske mænd var biseksuelle. Drengeskærligheden fandtes, men den var af en helt anden karakter end den græske pæderasti”, skriver Aalbæk-Nielsen.⁶¹ Allan Lund beskriver de attraktive drenge for pæderastiske forhold i Rom, at de var i alderen 15-18 år.⁶²

Pæderastien var populær i Rom, som den var det i Athen og Sparta, men i Rom havde den kun erotisk betydning, hverken æstetisk eller personligt betydning som i det gamle Grækenland. Pæderastien i Rom var kun til lyst, i modsætning til Grækenland hvor den også havde en opdragende funktion. Lovgivningen forbød seksuelt samkvem mellem personer af samme køn, vel at mærke når de var romerske borgere, men det var tilladt romerske mænd at have forhold til unge slaver.⁶³

Der var pæderasti i Rom allerede i det 6. århundrede ifølge Polybios. Fra 225 f. Kr. bliver det imidlertid forbudt ved lov, ”men det hjalp ikke, og i den følgende tid finder man de kendteste navne blandt de homoseksuelle, som f.eks. Cæsar, og i kejsertiden navne som Tiberius, Caligula, Harian, Elagabal og endelig Nero som den, der åbenlyst udstillede sin homoseksualitet”. Sueton (ca. 75-160 e.Kr.) skriver, ”at Nero lod en dreng ved navn Sporus kastre og giftede sig med ham

⁵⁹) Steffen Kiselberg: *De gamle grækere og den nye mand – Græsk homoseksualisme og platonisk kærlighed i idehistorisk og kønspolitisk belysning*, (Musæum Tusculanum Forlag) København 1982, pp. 55-62.

⁶⁰) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, p. 179.

⁶¹) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 140.

⁶²) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, pp. 66.

offentligt i overensstemmelse med den almindelige ceremoni ved indgåelse af ægteskab". Kejser Nero var ifølge de kristne den værste kejser i Rom. Det romerske aristokrati holdt mandlige slaver som "fornøjelsesbørn", og disse var fortrinsvis fra Ægypten, Syrien og Arabien.

Også i Rom var ægteskabets formål børneavl, og det havde intet med kærlighed at gøre. Kærligheden havde andre veje.⁶⁴

Augustus' virkninger

Kejser Augustus (63 f.Kr. – 14 e.Kr.) er den første kejser efter kejserdømmets indførelse i Rom. Augustus er adoptiv søn af Cæsar.⁶⁵ Men han regerede anderledes end sin adoptivfar. "Den romerske mand er også biseksuel under Kejserdømmet, og hans begær efter drenge udstrækker sig nu til at begære drenge af fri herkomst og ikke blot sønner af slaver".⁶⁶ Det førte til samfundsmæssige konsekvenser. Kejser Augustus indså, at der blev født færre børn, ikke mindst i overklassen. Det kunne føre til, at samfundet blev destabiliseret. I år 18 før Kr. indførte kejser Augustus to love. De skulle regulere romernes seksualliv og stabilisere ægteskabet og familien som samfundets bærende element. Formålet skulle være, at folketallet igen skulle begynde at stige. Vi forstår jo af andre sammenhænge, Luk 2,1ff., at kejser Augustus havde gang i det med folketællinger, og man forstår jo baggrunden for kejserens interesse for statistik. Det blev nu en pligt at gifte sig og få børn. Ægteskabsbrud blev straffet. Ungkarles mulighed for at arve blev begrænset, og ugifte kunne få pålagt en særlig skat. Lovgivningen gav enker 100 dage til at blive gift igen, med mindre de var over en vis alder. Fraskilte fik et år til at blive gift igen. Ugifte, enker og fraskilte blev forment adgang til offentlige forlystelser. Ægteskabsbrud og utroskab blev straffet, alt sammen for at fremme børneavlen. Men "Homoseksualitet blev derimod ikke straffet for det var ikke umoralsk i det biseksuelle Rom", skriver Aalbæk-Nielsen. Lovgivningen var imidlertid ikke effektiv, når det gjaldt om at begrænse antallet af seksuelle forbindelser.⁶⁷ På juraens og magtens vej blev der kæmpet, men ikke sejret. Befolkningen var optaget af underholdning og begærstilfredsstillelse.

I Rom gik det på samme måde, som i profetordet, der blev sagt i en anden sammenhæng til Israels folk:

⁶³) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, pp. 158-159.

⁶⁴) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 193.

⁶⁵) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 197.

⁶⁶) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 198.

⁶⁷) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, pp. 198-200.

”De skal spise, men ikke blive mætte,
de skal hore, men ikke blive mange;
for de har svigtet Herren
og holder sig til hor og vin” (Hos 4,10).

Helt anderledes er Guds positive tanker om mennesker, udtrykt i en historisk set meget svær situation for Israels folk:

”Byg huse og bo i dem, plant haver og spis frugten fra dem; gift jer og få sønner og døtre, find koner til jeres sønner og gift jeres døtre bort, så de kan få sønner og døtre!

Bliv flere derovre, ikke færre! Stræb efter lykke og fremgang for den by, jeg førte jer bort til, og bed til Herren for den; går det den godt, går det også jer godt” (Jer 29,5-7).

Stoikernes indflydelse

I 2.-4. århundrede e. Kr. sker et omsving så der kommer egentlig moralsk kamp mellem de frie gamle idealer og de nye. Kærlighed og troskab blev nye dyder.⁶⁸ Det er stoikerne, der gør Sokrates og Platons princip: ”Tag vare på dig selv!” til et universelt princip. Stoikeren Marcus Aurelius er kejser i årene 161-180 e. Kr. En anden stoiker, Seneca, siger, at foragten for fornøjelsen er den sande fornøjelse. De romerske stoikere etablerede en moralsk oprustning for kvindelig kyskhed, ægteskabelig troskab, familiesammenhold og ingen børnedrab. Ægteskabet og børneavl er en pligt. Lykken er at leve dydigt. Prostitution og homoseksualitet forbydes. Det bemærkelsesværdige er, at stoikerne ændrer moralen uden påvirkning fra kristendommen, men moralen ændres, så den senere kommer til at kunne gå i spænd med den kristne moral. Stoikernes filosofi om selvbeherskelse førte til, at mændene måtte begrænse sig til ægteskabet. I det følgende så kommer ægteskab, venskab og kærlighed til at høre sammen, og det er stoikernes fortjeneste. Seneca krævede troskab af både manden og kvinden. Ægteskabet skulle holde sammen ved vilje og ikke ved passion. Det er på dette tidspunkt, at man opfinder ringen som symbol på ægteskabet.⁶⁹

Ægteskabsbrud og skilsmisser var der dog stadig. Mange ægteskaber blev ramt af barnløshed og der måtte ”ikke-romere” til for at fylde pladserne i samfundet.⁷⁰ Formelt var romerne monogame, men det var jo blot den juridiske side af sagen. Her er det nødvendigt at sondre mellem bigami og

⁶⁸) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 209.

⁶⁹) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, pp. 230-240.

⁷⁰) Kai Aalbæk-Nielsen: *Kærlighed i Antikken - I tidens Ånd 1*, (Gyldendal) København 1999, p. 239.

polygami. Bigami er, at en mand har én hustru, som har arveret, og tillige enten en eller flere konkubiner, (dvs. længerevarende ægteskabslignende forhold, hvor kvinden er uden arveret), eller slavinder. Polygami er, at en mand har flere sideordnede hustruer, der har lige arveret. I det gamle Rom havde konkubiner ikke arveret.⁷¹

Samkønnet kult i Rom

Rom kom igennem en moralsk udvikling til det bedre gennem stoikernes positive indflydelse. Senere kom det voksende kristne segment til at få stadig større indflydelse som salt i samfundet. Inden det nåede dertil havde det i perioder set sort ud. Vi tager et eksempel der viser bundniveauet i Rom:

Der var kultisk samkønnet sex i Rom. Forfatteren Livius fortæller i bog 39 af sit værk *Fra Byens Grundlæggelse* om Bacchuskulten fra år 186 f. Kr. ”Mænd horede oftere med mænd end med kvinder. De, der ikke var indstillet på at begå umoralske og forbryderiske handlinger, blev slagtet som offerdyr og ofret. Kultens højeste bud var at anse alt for tilladt”. Det var en kultfest, hvor den berusende vin satte deltagerne i en ekstatiske stemning, som førte til mange forskellige seksuelle handlinger og ikke mindst til samkønnet kultisk sex.⁷²

Bernadette Brooten har påvist, at der også var en vis form for offentlig anerkendelse af kvinders samliv med kvinder lokalt i romertidens Ægypten.⁷³ Bernadette Brooten siger derfor, at Paulus er den første i litteraturen, der sætter en ligeværdig vurdering af samkønnet mandlig sex og samkønnet kvindelig sex i Rom 1. Det er nyt i verdenslitteraturen.⁷⁴ Det peger i retning af, at Paulus netop viste, hvad han skrev om og at han var kulturelt velorienteret.

Det forekommer i denne sammenhæng relevant at overveje, at Paulus i sine breve skriver ind i en græsk-romersk kultur, hvor han fordømmer homoseksuel adfærd (Rom 1,26-27; 1 Kor 6,9), og hvor han fastholder det sjette bud netop i slutningen af det sjette kapitel i Første Korinterbrev, men hvor han tillige anvender den græske talemåde om, at alt er tilladt på bordskik og spiseregler (1 Kor 6,12 og 1 Kor 10,23).

⁷¹) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, pp 53-63.

⁷²) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, pp. 87-91.

⁷³) Jorunn Økland: Intet nyt under Kristus En dialog med Bernadette Brooten om kvinners ”unaturlige” begjær i antikken, i: Halvor Moxnes, Jostein Bjørtnes og Dag Øistein Endsjø (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i den kristne antikken* (Gyldendal Akademisk) Oslo 2002, p. 131.

⁷⁴) Dag Øistein Endsjø og Halvor Moxnes: *Naturlig sex?*, i: Halvor Moxnes, Jostein Bjørtnes og Dag Øistein Endsjø (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i den kristne antikken* (Gyldendal Akademisk) Oslo 2002, p. 19.

Nogle mener, at der er et uendeligt stort spring fra oldtiden til nu, men hvis man sammenligner oldtidens grundholdning med en nutidens skikkelse, så er der store lighedspunkter. Biskop emeritus Jan Lindhardt skrev i slutningen af forrige årtusinde, at nu har vi lært at skelne mellem religion og etik, og at det ”sjette bud er også faldet ud, for hele seksuallivet er på vej væk fra etikken”. Han gør status og hylder princippet Alt er tilladt – bortset fra incest og pædofili.⁷⁵

Homoseksuelle personer og relationer i Rom

Der var homoseksuelle handlinger, men ikke homoseksuelle personer i det gamle Rom, skriver Allan A. Lund.⁷⁶ Det er sandt, at der ikke specifikt var den homoseksuelle identitet, som er kendetegnet af moderniteten, men det fremgår senere, at der er homoseksuelle personer forstået som personer, der ikke følte lyst og trang til at have seksuelle forhold til personer af modsat køn.

Det romerske begreb ”cinaedus” er en betegnelse for en bestemt umandig, feminin og svanset type. På latin også ofte kaldet ”homo mollis”, skriver Allan Lund. Homo mollis betyder oversat et blødt menneske. Det er et modbegreb til den virile mandighed. En sådan person, en cinaedus, gik ofte i upassende tøj, der hellere passede til kvinder, og en sådan person havde karakteristiske træk, f.eks. at klø sig med blot en finger. ”Cinaedus var af køn nok en mand, men han var en mand, der seksuelt lod sig tage og bruge som kvinde af ”rigtige” mænd, og mentes at nyde det”. Kun undtagelsesvis kunne en cinaedus have sex med en anden cinaedus. En cinaedus havde den seksuelt passive rolle, han lod sig bruge seksuelt oralt eller analt. Biologisk var han en mand, men han havde en kvindelig adfærd, skriver Lund. Han opregner en række latinske begreber på en sådan person; cinaedus, homo mollis, pathicus, semivir eller subacus.⁷⁷

Allan Lund gør opmærksom på, at det har været diskuteret fagligt, men han henholder sig til det latinske udtryk ”malibria pati”, der frit oversat betyder at lade sig bruge som kvinde. Det peger i retning af, at der i en række situationer er tale om en persontype, der kan ligne det, man i nyere tid har kaldt en ægte homoseksuel mand, altså fysisk set en mand, men med en personlig identitet, der stort set kun tiltrækkes seksuelt af mænd. Lund gør da også rede for, at en romersk mand,

⁷⁵) Jan Lindhardt: *Ned fra soklen – Om etikens forsvinden og mulige genkomst* (Hovedland) Højbjerg 1998, pp. 36, 92-95.

⁷⁶) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, p. 13.

⁷⁷) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, pp. 183-184.

dominus, passede seksuelt sammen med 1) en kvinde; 2) en dreng; 3) en cineaedus.⁷⁸ Allan Lund beskriver de attraktive drenge for pæderastiske forhold i Rom, at de var i alderen 15-18 år.⁷⁹ En cineaedus er et voksent menneske, og der er her tale om samkønnet sex mellem voksne personer.

Også i Rom fandtes der mandhaftige damer, der havde en seksuel rolle. De blev kaldt ”tribade”, og denne persontype foretog upassende seksuelle handlinger og blev betragtet som en mand i en kvindekrop. Tribaderne, de mandhaftige kvinder, var den ”aktive” seksuelle part i modsætning til de blødagtige mænd, der var den ”passive” part i de seksuelle relationer. Tribaderne kan have aktive seksuelle relationer til begge køn, men de foretrækker seksuelle forhold til kvinder. Tribaderne havde efter Allan Lunds ord ”biseksuel adfærd”. De var mere fleksible end de blødagtige mænd, der var monoseksuelle, dvs. de var alene til den passive del i den seksuelle akt. Der var folk dengang, f.eks. Caelis Aurelius, som betragtede blødagtige mænd og mandhaftige kvinder som mentalt syge.⁸⁰ Selvom betegnelsen homoseksuel identitet og homoseksuelle personer er en nyere betegnelse, så peger Allan Lunds beskrivelser i retning af en kvindelig mandstype og en mandhaftig kvindetype, som mistænkeligt minder om nogle nutidige homoseksuelle persontyper.

Men også i oldtiden var der mænd, der kun var til kvinder. Kejser Claudius var kun til kvinder – åbenbart en ægte heteroseksuel person ifølge Suetonius’ biografi om ham.⁸¹

Allan Lund er ikke uvillig til at tale om heteroseksuelle relationer og homoseksuelle relationer i oldtidens Rom. Han opregner de ”A: ”heteroseksuelle” relationer” mellem en fri mand og en pige/kvinde og nogle af oldtidens satirikere regner og forholdet mellem en mandhaftig kvinde og en dreng til denne kategori, og ”B: homoseksuelle” relationer” mellem en mand og en dreng, eller mellem en mand og en ”homo mollis”, eller mellem en mandhaftig kvinde og en anden kvinde”.⁸²

Selvom den modernistiske identitet som homoseksuel rolle er kommet fra slutningen af 1800’tallet, så har der været personer, der ikke følte sig tiltrukket af det modsatte køn i flere

⁷⁸) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, p. 186.

⁷⁹) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, pp. 66.

⁸⁰) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, pp. 196-199.

⁸¹) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, pp. 193-194.

⁸²) Alan A. Lund: *I seng med romerne – Køn og sex i det antikke Rom* (Musæum Tusculanum Forlag) København 2006, p. 195.

årtusinder.

Der var personer disponeret for samkønnet sex i oldtiden

Det, som er trukket frem, viser, at af hovedargumenterne, der har været brugt i debatten for kirkelig anerkendelse af samkønnet sex ikke holder.

Lars Ole Gjesing mener ikke, at der i Bibelen eller i den antikke jødedom findes spor af det, der efter 1869 har fået betegnelsen homoseksualitet.⁸³ Det er "først i dette århundrede, man er blevet klar over, at der findes homoseksuelle mennesker i betydningen mennesker, der ikke kan bringes fra at fatte erotisk kærlighed til personer af deres eget køn" skriver Lars Ole Gjesing.⁸⁴

Theodor Jørgensen har skrevet: "På bibelens tid anede man intet om homofili som disposition. Nu ved vi bedre og må selv ud fra bibelens egen selvkritiske instans, Kristus-vidnesbyrdet, tage afstand fra denne umenneskelige og ukristelige fordømmelse ...".⁸⁵

Lars Ole Gjesings og Theodor Jørgensens argumentation holder ikke på baggrund af vores viden om oldtiden.

Jesus kendte en kategori af mennesker, der var uegnede til heteroseksuelt ægteskab. Det fremgår af Matt 19,11-12. Platon kendte en kategori af mennesker, der var uegnede til ægteskab. Han lader i *Symposium* Aristofanes sige følgende om personer af mandskøn, der begærede personer af samme køn: "Når de bliver voksne bliver de pæderaster, og til ægteskab og børneavl har de ingen tiltrækning af naturen, men de presses imod det af sædvanen. De er imidlertid tilfreds med at leve sammen ugift.⁸⁶ Om den seksuelle praksis siger Platon gennem en af personerne, der taler i lovene i *Lovene*, at når mænd ligger med kvinder for at få børn, er vellysten, som opnås, i overensstemmelse med naturen, men det er imod naturen, når mænd ligger med mænd, og når kvinder ligger med kvinder.⁸⁷

Aristoteles siger i *Den nichomachiske Etik* om mænd, der har seksuelt samkvem med personer af deres eget køn: "Nogle gør det af deres naturlige disposition, mens andre gør det af vane, som de der er misbrugt fra barndommen af".⁸⁸ I Aristoteles' udsagn ligger dels en erkendelse af, at en gruppe mennesker af naturen har begær efter personer af samme køn, og dels en kritik af den

⁸³) Lars Ole Gjesing: Velsign, forband ikke...(I + II) Et teologisk defensorat for en kirkelig velsignelse af par af samme køn, *Præsteforeningens Blad* 1994/26, pp. 541-549 og 1994/27, pp. 557-563.

⁸⁴) Lars Ole Gjesing: Velsign, forband ikke...(I), *Præsteforeningens Blad* 1994/26, pp. 541-543.

⁸⁵) Theodor Jørgensen: Kristendom og homofili, *Kristeligt Dagblad* 15. august 1983.

⁸⁶) Platon: *Symposium*, 192B.

⁸⁷) Platon: *Lovene*, 636C.

⁸⁸) Aristoteles: *Den nikomachiske Etik*, VII,v,3.

pæderastiske kultur.

At der har været mennesker, der ikke følte primær tiltrækning til personer af modsat køn har altid været kendt – og det rejser alvorlig tvivl om motiverne hos fortalere for kirkelig vielse af samkønnede par, når man argumenterer imod den viden, der foreligger. Dette er ikke det eneste eksempel fra debatten.

Askese og børneavl af nød?

Poul Joachim Stender har gjort gældende, at kristne har det forhold til sex, at det handler om skyld, skam og dårlig samvittighed, og at det eneste legitime formål med sexlivet er børneavl. Kirkens første teologer blev beklageligvis præget og mærket af den græske filosofi, så seksualiteten blev præget af den kropsforagt, der kendetegnede den platoniske filosofi. Paulus er skurken, hvis man skal tro Stender, for Paulus lovpriser enlig afholdende stand.⁸⁹ Der er ingen tvivl om, at kirkens historie illustrerer en slagside, og som sådan har Stender et anliggende. Men Stender overser, at Paulus i 1 Kor 7 med sine positive ord om enlig stand skriver ind i en græsk-romersk kulturverden, hvor kejser Augustus gennem lovgivning havde fremsat en pligt til ægteskab og en pligt til børneavl. Paulus' ord om enlig stand er en sikkerhedsventil.

Korint lå i det gamle Grækenland. En af fortællingerne fra den græske mytologi – som har været kendt i miljøerne i det gamle Grækenland - er om den unge mand Hippolytos, som slet ikke var interesseret i erotik, seksualitet og ægteskab. Det ville kærlighedens og seksualitetens gudinde, Afrodite, ikke finde sig i, så den unge Hippolytos endte som et maltrakteret lig. Dag Øistein Endsjø tager det som udtryk for, at i den græske kultur var ægteskabet en pligt, som man ikke ustraffet kunne modsætte sig.⁹⁰ Det er en sådan kultur, Paulus skriver op imod, når han taler om enlig stand.

Troels Engberg-Pedersen mener, at hvis man tilkender Paulus autoritet, så må man tage skridtet fuldt ud, og det betyder, at der er to indbyrdes modstridende holdninger til sex, hvoraf den ene må vige. Den mest grundlæggende holdning hos Paulus kommer frem i 1 Kor 7 og er asketisk. Den anden holdning betragter sex som en nødløsning.⁹¹ Det er falske alternativer. Der skal henvises til ovenstående udfoldelse af gensidighedsaspektet i ægteskabet netop i 1 Kor 7.

⁸⁹) Poul Joachim Stender: *Med Gud i sengen – En sightseeing gennem Biblens sexliv*, (Unitas) Frederiksberg 2010, pp. 9,14,24.

⁹⁰) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, p 9.

⁹¹) Troels Engberg-Pedersen: Paulus om homoseksualitet, i: Kirsten Busch Nielsen m.fl.: *Forkynd evangeliet for al skabningen*, (Forlaget ANIS) København 1996, pp. 33-55.

Paulus vil sige, at sex kan blive en afgud, hvis sex gøres til sagen selv. Også Engberg-Pedersen overser Paulus' udsagn, som er sagt ind i en kulturverden, der kendte pligten til ægteskab og børneavl gennem kejser Augustus' lovgivning.

Både Stender og Engberg-Pedersen bytter om på hovedregel og undtagelse hos Paulus.

Kirsten Busch Nielsen mener, at vi i dag har en anden forståelse af og viden om både homoseksualitet og en række andre menneskelige fænomener end tidligere. Selve "forestillingen om, hvad seksualitet er i det hele taget, er historisk bundet". Opfattelsen af homoseksualitet og parliv mellem homoseksuelle er overhovedet først blevet til gennem det seneste århundrede, og det "samme gælder for resten selve begrebet seksualitet", skriver Busch Nielsen. Seksualitet er et historisk fænomen, men det betyder dog ikke, at det er ukendt i de bibelske tekster. Det betyder ifølge Busch Nielsen, at "man ikke kan regne med, at det, en gammel- eller nytestamentlig tekst siger derom, uden videre kan overføres til vor tid", og det samme gælder udsagn fra kirkehistorien. Der er markante forskelle på dengang og nu: "Uanset forskelle i kirkehistorien, så har seksualitet i kirkens historie aldrig været opfattet i anden forstand end at seksuelt samkvem mellem mand og kone nu engang var nødvendigt for børneavlens skyld".⁹² Kirsten Busch Nielsen henviser tidligere i sin artikel til Jakob Ballings artikel fra 1996 som belæg for de generaliserende påstande.⁹³ Selv om Busch Nielsen med denne reference har belæg for en skævhed i den teologihistoriske opfattelse af ægteskabet, så er Ballings artikel mere nuanceret end Busch Nielsen lader ane. Op gennem historien har man ladet de bibeltekster, der har et markant erotisk element ude af betragtning, f.eks. Salomons Højsang, men denne erkendelse indebærer, at der i bibelteksterne er stof, der er undertrykt af påvirkningen fra græsk filosofi.⁹⁴ Busch Nielsen tolker den kristne seksualitets historie på baggrund af den klassisk græske aristokratiske samfunds vægt på børneavl (procreation) og platonisk kropsforagt, og ser bort fra de bibelske skrifter, hvor seksuallivet også har andre legitime formål i kærlighedens fællesskab i ægteskabet. Ifølge Paulus har hustruen legitim råderet over mandens legeme – i modsætning til det græske aristokrati, hvor manden havde ejendomsret over kvinden. Det er ikke bare Paulus, der opfinder gensidigheden.

⁹²) Kirsten Busch Nielsen: *Lyst og lære - Om homoseksualitet som teologisk tema*, i: Kirsten Busch Nielsen m.fl. *Forkynd evangeliet for al skabningen - Om kirkelig velsignelse af registrerede par*, (Forlaget ANIS) København 1996, pp. 64-65.

⁹³) Kirsten Busch Nielsen: *Lyst og lære - Om homoseksualitet som teologisk tema*, i: Kirsten Busch Nielsen m.fl. *Forkynd evangeliet for al skabningen - Om kirkelig velsignelse af registrerede par*, (Forlaget ANIS) København 1996, p. 59.

⁹⁴) Jakob Balling: *Strejflys på ægteskabets kirkehistorie*, *Præsteforeningens Blad* 1996/7, pp. 121-127.

Den ligger indbygget i Den gyldne Regel, og ifølge Jesus er den sammenfattende for hele GT (Matt 7,12).

Jeg har nævnt en række personer, der har deltaget med skriftlige indlæg til fordel for kirkelig anerkendelse af samkønnede partnerskaber. Der er i disse tilfælde tale om en faglighed, der følger de spor, som Foucault fulgte i 1980'erne, men som er forladt af den senere forskning. I dag lever vi ikke i 1980'erne, og den internationale forskning om seksualitet i oldtiden har vendt sig ikke kun imod Foucault men også imod Boswell, som var det store navn i 1990'erne.

At det i kirkehistorien er gået galt er klart. Den norske seksualitetsforsker Thore Langfeldt mener simpelthen, at vores forståelse af seksualiteten i dag stadig er farvet af "den kristne reproduktive diskurs".⁹⁵ Det er en rigtig iagttagelse, og det er denne overordnede tanke om forplantning, der bevirker, at nogle ikke læser, hvad teksterne siger. Det er en tanke, der skaber en blokering for refleksionen.

Det er også denne forestilling om pligt til ægteskab og børneavl, der i nogle kristne miljøer lægger et stærkt gruppepres på unge mennesker. Hvis de unge ikke er blevet gift, inden de er 30 år, så er de nået til panikalderen, siges det. For den der kæmper sin indre kamp med en variationsseksualitet, og som har brug for tid, opleves begreber som pebermø og pebersvend nedladende. Dette pres og den medfølgende mobning er i særlig grad hård ved den unge, der har en form for variationsseksualitet at kæmpe med. De skubbes ud af de konservative kristne miljøer og er et let offer for de homoseksuelle ideologer. Alt for mange mennesker bruger alt for meget energi på at presse alt for mange mennesker ind i alt for få kasser. Ud fra en luthersk position må et nej til tvangscølibat afbalanceres med et positivt ja til et frit singleliv.

Samkønnede partnerskaber bliver ikke til for forplantningens skyld. Partnerskaberne er i sig selv ufrugtbare. Forplantningen må for disse klares ved kunstig befrugtning eller adoption. Den voldsomme fokus på kærlighed og venskab har flere formål udover at tabuisere seksualiteten. Det handler også om at legitimere sig som gode forældre, der kan vise omsorg og empati mv. Det forrykker dog ikke, at den fundamentale kønspolaritet mangler i partnerskaber. Denne kønspolaritet er en del af den kristne opfattelse af skaberordningen. Den har betydning for barnets identitetsdannelse, og barnet og den unge er tvunget til at finde kompenserende forbilleder for den manglende forælder.

⁹⁵) Thore Langfeldt: *Erotikk og fundamentalisme – fra Mesopotamia til Kvinnefronten* (Universitetsforlaget) Oslo

Vores samfund er løbet af sporet på dette område. I mange år har det været tilladt at bruge anonyme sæddonorer, og børn, der nu må betragtes som voksne leder, desperat – men ifølge lovgivningen bevidst - forgæves efter deres biologiske far, mens befolkningen finder stor underholdningsværdi i TV-programmet *Sporløs*. I Danmark har vi i mange år brudt FNs menneskerettighedserklæring for børn, der i § 9 siger, at en stat ikke må adskille et barn fra sine forældre (bortset fra tilfælde, hvor barnet misbruges).⁹⁶ Det har en række konsekvenser, som også berører problemstillingen, homoseksuelle og børn, som jeg ikke skal bruge tid på at udfolde her.

Historisk perspektiv: Glimt fra kirkehistorien

Det er ingen tvivl om, at de første kristne, der gik ud i Romerriget for at forkynde evangeliet om, at Jesus fra Nazareth var Israels Messias og tillige hele verdens frelser og herre, mødte modstand. I mødet med den græsk-romerske kultur, måtte den kristne opfattelse af det monogame heteroseksuelle ægteskab tage kulturkampen. De kristne var monoteister, og det var et kulturbrud. De troede på én Gud i modsætning til den græske mytologis gudeverimel. De var også monogame i modsætning til de græsk-romerske mænds varierede afløb for seksuelt begær. I de første kristnes levede liv var der sammenhæng mellem monoteisme og monogami.

En samlet læsning af de bibelske tekster, der er normative, peger på, at der er ét legitimt sted for seksuallivets udfoldelse i det offentligt anerkendte ægteskab mellem én mand og én kvinde. På den baggrund afviste de første kristne ikke kun oldtiden pæderasti og voldtægtslignede overgreb i Sodoma og Gomorra, men alle former for seksuelle handlinger mellem personer af samme køn, ja alle seksuelle handlinger, der udøves uden for ægteskabet mellem en mand og en kvinde. Problemstillingen i Sodoma var ikke kun en dårlig forvaltning af gæstevenskabet, som nogle mener.⁹⁷ Problemet er mere omfattende, også hvad angår seksuel afsporing.⁹⁸

Den måde, som teksterne i GT generelt bruger Sodoma på, viser, at det er symbol på frafald, der er under Guds dom (Es 1,9-10; 3,9; Ez 16,48) og Jeremias siger tingene på en måde, som gør det vanskeligt at bortforklare, at frafald fra Gud også udmøntes i handlinger imod det sjette bud:

2005, p 138.

⁹⁶) Jf. <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm>

⁹⁷) Poul Joachim Stender: *Med Gud i sengen – En sightseeing gennem Biblens sexliv*, (Unitas) Frederiksberg 2010, p. 80.

⁹⁸) Arvid Tångberg: Naturbegrebet og homofili i Det Gamle Testamente, *Tidsskrift for Teologi og Kirke* 4/1998, pp.

”Blandt Jerusalems profeter
har jeg set grufulde ting;
de horer og farer med løgn,
de opmuntrer forbryderne,
så ingen vender om
fra sin ondskab.

De er alle blevet som Sodoma,
byens indbyggere er som Gomorra” (Jer 23,14).

Fra GT er der en grundlæggende regel, der afviser samkønnede handlinger mellem mænd (3 Mos 18,22). Den forekommer også i en juridisk udgave, hvor der er knyttet strafudmåling til (3 Mos 20,13). Men de juridiske love i Mosebøgerne gjaldt Israel i den gammeltestamentlige tidsalder, ikke i dag.⁹⁹ De etiske regler, der er stadfæstet i NT af Jesus og apostlene, er bl.a. det sjette bud. Forbuddet mod, at en mand har samleje med en mand er i strid med det sjette bud, som værner om ægteskabet.

Ingen tvivl om, at GT-teksterne og den jødedom, som Jesus talte ind i, også betragtede børneavl som vigtig. Ikke desto mindre bryder Jesus med dette mønster for sin egen del, og tillige siger han til disciplene, at det at følge ham kan koste afkald på almindeligt familieliv (Luk 14,23, Matt 10,37), ikke for alle, men for nogle. Derfor spørger disciplene: Vi har givet afkald, hvad får vi så til gengæld? (Luk 18,38-40). Et andet sted siger Jesus, at nogle er uegnede for ægteskab af forskellige grunde (Matt 19,12). Hos ham er der ikke pligt til ægteskab og børneavl. Paulus kræver seksuel afholdenhed før ægteskabet, og dette er i overensstemmelse med jødedommen og tekstmaterialet i GT. Men seksuel afholdenhed før ægteskabet var noget nyt i den græsk-romerske verden, så også der var der kulturkamp.¹⁰⁰

De første kristne stod i en konfrontation ikke kun i den jødiske verden, hvor de kristne var anderledes end jøderne, hvad angår deres tro. I den græsk-romerske verden var de kristne anderledes, hvad angår deres livsførelse. Fra de første kristnes litteratur kan følgende tre eksempler nævnes:

1) Didache 2,2: ”Du må ikke bryde ægteskabet, du må ikke skænde drenge, du må ikke bedrive

243-252.

⁹⁹) Carsten Elmelund Petersen: Etiske love, juridiske love, ceremonielle love og renhedsforskrifter - systematik, sammenhæng eller sammensurium i Moseloven? <http://www.see-j.net/index.php/hiphil/issue/view/1>

¹⁰⁰) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, p. 43.

hor”.¹⁰¹

2) Polykarps brev til Filipperne 5,3: ”På samme måde må også de unge mænd leve ulastelig i alle forhold, frem for alt lægge vind på renhed og holde sig i tømme så de undgår alt ondt. For det er en god ting at bryde med begæret i denne verden, fordi ethvert begær fører krig med Ånden. Hverken de som lever i hor, eller mænd som ligger i med mænd eller som lader sig bruge til det, skal arve Guds rige, eller overhovedet de som gør usømmelige ting”.¹⁰²

3) Barnabasbrevet 19,4: ”Du må ikke bedrive hor, du må ikke bryde ægteskabet, du må ikke bedrive drengeskænding”.¹⁰³

Den måde, som sætningerne er sat sammen på i de tre nævnte tekster, indikerer, at det sjette bud står ved magt i alle de tilfælde, som man mente var relevante at udtrykke. Det er derfor en generel afvisning af samkønnet sex og af sex udenfor ægteskabet, og som sådan et værn om ægteskabet som en skaberordning.

Augustin

Bernadette Brooten viser, hvordan den første virkeligt store teolog i kirkehistorien, Augustin, i sin opfattelse af seksualitet er stærkt påvirket fra klassisk græsk tænkning. Han overtager simpelthen klassificeringen af seksuelle handlinger fra Artemidoros af Daldis fra det andet århundrede e.Kr. Det sker i Augustins skrift fra 401 e.Kr. *Om ægteskabets gode* (De bono coniugali). På det tidspunkt er der to dominerende synspunkter, enten at ægteskabet er ligeså godt som seksuel afholdenhed, eller at ægteskabet er ondt. Som modtræk til det siger Augustin, at ægteskabet er godt, men afholdenhed er bedre. Ægteskabet skal give tre ting: afkom, troskab og sakramentalt bånd. Augustin overtager den græske tænkning, så al den seksuelle aktivitet, der ikke fører til børn er af det onde, og tillige bandlyser han begæret.¹⁰⁴

Thore Langfeldt nævner, at den manikæiske religion efter den iranske religionsfilosof Mani (216-276 e. Kr.) fik stor indflydelse i Romerriget og på et tidspunkt reelt truede kristendommen som dominerende størrelse. Ifølge manikæismen var seksuelt samliv syndigt selv i ægteskabet, hvor seksuelle aktiviteter ikke måtte være lystbetonede. Afholdenhed er bedst og slægtens reproduktion er egentlig en nødløsning. Det er denne religion, som Augustin var tilhænger af,

¹⁰¹) Ernst Baasland og Reidar Hvalvik (red.): *De apostolske Fedre*, (Luther Forlag), Oslo 1984, p. 22.

¹⁰²) Ernst Baasland og Reidar Hvalvik (red.): *De apostolske Fedre*, (Luther Forlag), Oslo 1984, p. 89.

¹⁰³) Ernst Baasland og Reidar Hvalvik (red.): *De apostolske Fedre*, (Luther Forlag), Oslo 1984, p. 184.

¹⁰⁴) Bernadette J. Brooten: *Naturen, loven og det almindelige – En systematisk analyse av tidlige kristne forestillinger om seksualitet*, i: Halvor Moxnes, Jostein Bjørtnes og Dag Øistein Endsjø (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i*

inden han blev omvendt til kristendommen. Efter at Augustin i 383 kommer til Rom, arbejder han på at fremme kristendommen, men dog med et stærkt nyplatonisk islæt, når det gælder kønslivet.¹⁰⁵ Med Augustin kommer de mørke skygger for alvor ind over ægteskabet skaberordning, idet han siger, at samleje er synd, om end tilgivelig synd.¹⁰⁶ Den store katolske kirkes teolog Thomas Aquinas mener nogle århundreder senere, at alle seksuelle handlinger, udover reproduktionen, er syndig.¹⁰⁷

Her vil jeg gerne tilføje for egen regning, at i bibelteksterne er det klart, at begær er af det onde, og som sådan har det fået en tung dogmatisk betydning i det latinske ord *concupiscentia*, den onde drift, der er egoistik, og som går imod Gud. Men seksuel tiltrækning, seksuel lystfølelse og seksuel lysttilfredstillelse, ja med Paulus' ord "til behag" for både hustruen og manden (1 Kor 7,33-34) er noget andet end egoistisk syndigt begær. Kønslig tiltrækning og syndigt begær er to forskellige størrelser, som ikke må identificeres med hinanden. Men det er den fejlkobling, som sker tidligt i teologien, og som stadfæstes hos Augustin.

At den mørke skygge hviler over ægteskabet er sikkert, men der har været forskere der har gjort det værre, end det var. Foucault som var 1980'ernes førende seksualitetsforsker læser seksualhistorien i lys af askese og børneavl af nød. Spirene finder han hos nogle førkristne græske tænkere, og derfor skriver han om mandens begær, der må begrænses. Det er en indsnævring, hvor en del ting overses.¹⁰⁸ Dette videreføres stadig hos en del debattører, der er uselvstændige i forhold til Foucault.

Det holder ikke i forhold til NT, at askesen skulle være idealet. I en række tekster forudsættes, at en menighedsleder er en monogamt gift mand, der har styr på sit familieliv (1 Tim 3,2 og 3,12 og Tit 1,6). Unge enker tilrådes endda til at blive gift igen (1 Tim 5,16).

Ægteskabsjura

Der er ikke bevis for, at der blev afviklet kristne bryllupper før 300'tallet.¹⁰⁹ Det er ikke

den kristne antikken (Gyldendal Akademisk) Oslo 2002, pp. 79-82, 90.

¹⁰⁵) Thore Langfeldt: *Erotikk og fundamentalisme – fra Mesopotamia til Kvinnefronten* (Universitetsforlaget) Oslo 2005, pp. 24-26.

¹⁰⁶) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, p. 29.

¹⁰⁷) Thore Langfeldt: *Erotikk og fundamentalisme – fra Mesopotamia til Kvinnefronten* (Universitetsforlaget) Oslo 2005, p. 28.

¹⁰⁸) Halvor Moxnes: Mannens begjær som moralsk problem – Foucault og Paulus om formningen av subjektet i antikken, i: Halvor Moxnes, Jostein Børtnes og Dag Øistein Endsjø (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i den kristne antikken* (Gyldendal Akademisk) Oslo 2002, pp. 25-70.

¹⁰⁹) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, p. 54.

mærkeligt, idet det først er i 300-tallet, at Konstantin den Store giver kristendommen statsanerkendelse. Men i NT er begreber brud, brudgom, bryllup, bryllupsfest (jf. brylluppet i Kana, kongesønnens bryllup mv.), men der gives ikke anvisninger i NT, hvordan ægteskabsindgåelsen skal foregå med vidner mv. for at kunne være juridisk holdbart. Alligevel er det sjette bud og advarsler mod hor, utugt og ægteskabsbrud så massivt repræsenteret i NT, at det forudsættes kendt, hvordan et ægteskab indgås og fastholdes.

Kirken afviste adskillige gange samkønnet sex. Konciliet i Elvira tog ikke stilling til samkønnet sex generelt, men til mænd som korrumperer drenge. Disse udelukkes evigt fra kirken. I år 390 indfører den kristne kejser Theodosius den Store en lov, der giver dødsstraf på bålet for enhver, som forandrer sin mandlige krop, så den fungerer kvindelig ved at udføre handlinger, der er reserveret til det andet køn, dvs. kvinder. Det er altså dødsstraf for at være den passive part i analt samleje. I år 538 befalede Justinian, at alle mænd, der havde samleje med mænd, skulle arresteres og henrettes, uanset om de var den aktive eller den passive part i det samkønnede forhold – dog efter at have modtaget en advarsel om ikke at udøve samkønnet sex. Efterfølgende kommer et principielt forbud imod samkønnet sex i de kirkelige bestemmelser i den tidlige middelalder. Efter at Gregor den 9. fik oprettet inkquisitionen, så fik kirken selv ret til at eksekverer domme, så blev der brændt flere sodomitter på bålet end kættere. Der blev set på samkønnet sex mellem kvinder med mildere øjne.¹¹⁰

John Boswell har i kilder fra middelalderen ment at finde ritualer for en samkønnet vielse efter samme model som datidens ritualer for heteroseksuelle bryllupper.¹¹¹ Men Boswell fejltolker et ritual for indgåelse af broderskab, som om det var en kirkelig anerkendelse af samkønnede partnerskab. I dag er de fleste forskere enige om, at det er en fejlslutning.¹¹² Dag Øistein Endsjø omtaler ”Historikeren John Boswells noe upresise sammenligning av kirkelig velsignelse av likekjønnede vennepar i middelalderen med likekjønnede ekteskap” som en af de vigtigste faktorer til de sidste 15 års omsving til fordel for en anerkendelse af samkønnede partnerskaber.¹¹³

Det er bemærkelsesværdigt at Boswells fejlslutning har haft en effektiv virkningshistorie,

¹¹⁰) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, pp.109-110.

¹¹¹) John Boswell: *Christianity, Social Tolerance, and Homosexuality*, (The University of Chicago Press) Chicago - London 1981, pp. 4, 92, 128, 277, 333-334, og John Boswell: *The Marriage of Likeness. Same-Sex Unions in Pre-Modern Europe*, (HarperCollinsPublishers), London 1995, pp. x, 115-116, 178-282.

¹¹²) Jostein Børtnes: Sex og venskap mellom menn i antikken og den tidlige kirken, i: Halvor Moxnes, Jostein Børtnes og Dag Øistein Endsjø (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i den kristne antikken* (Gyldendal Akademisk) Oslo 2002, pp. 174-207.

¹¹³) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, p. 126.

selvom den fagligt set ikke holder.

Luther

Luther er en sammensat størrelse. Luther anerkender ikke, at seksualiteten alene har børneavl som formål. Han anerkender at det naturlige driftsliv rummer mere end det. Tillige reagerer han på at ægteskabet er gjort til et sakramente.

Luther ville tilbage til den bibelske forståelse af ægteskabet som en skaberordning. I *Den Store Katekismus* siger han i forklaringen til det sjette bud, at ægteskabet er rigt velsignet af Gud, og at mennesket i Guds tanke er bestemt for ægteskabet "med undtagelse af nogle få, som Gud har fritaget, fordi de ikke er egnede dertil, eller frigjort ved høje overnaturlige gaver, så at de uden ægteskab kan bevare kyskheden". Ægteskabet og det sjette bud skal ifølge Luther betragtes "ud fra Guds ord". Pavestolens fejltagelser var oprettet "uden Guds ord og bud". Det er ikke kun utugt og hor i heteroseksuel forstand, der er under Luthers kritik. Der er tale om en slet skjult henvisning til samkønnet sex, når Luther taler om "andre skammelige laster, der er udsprunget af foragt for det ægteskabelige liv".¹¹⁴

Ninna Jørgensen mener ikke, at spørgsmålet om kirkelig velsignelse af registrerede par kan afgøres ved en duel på skriftsteder, for i så fald vil der være tale om en sværmerisk biblicisme".¹¹⁵ Det er selvfølgelig svært at vinde den diskussion, når et entydigt bibelmateriale taler imod sagen. Hvad betyder biblicisme? Jørgensen definerer ikke sit begreb, men det gør andre. Kjell Olav Sannes definerer biblicisme som en holdning til Bibelen, som betragter hvert ord i Bibelen som Guds direkte tale til os her og nu. Det drejer sig om en uhistorisk eller måske snarere ahistorisk opfattelse af Bibelen, hvor alt sættes på en lige linje og alt gives samme tidløse vægt og betydning.¹¹⁶ Det er næppe nogen, der har denne holdning, som i sin konsekvens går ind for dødsstraf for homoseksuelle handlinger. Jørgensens polemik er derfor usaglig.

I stedet gør Jørgensen gældende, at i både GT og NT er både lov og evangelium til stede, og det er det styrende princip i Luthers brug af Bibelen.¹¹⁷ Det er en rigtig iagttagelse, men Jørgensen

¹¹⁴) Martin Luther: *Den Store Katekismus*, København 1996, pp. 79-83.

¹¹⁵) Ninna Jørgensen: "...med mindre den indbyrdes kærlighed og fred krænkes« Om Luthers syn på Skriften og ceremonierne, i: Kirsten Busch Nielsen m.fl.: *Forkynd evangeliet for al skabningen - Om kirkelig velsignelse af registrerede par*, (Forlaget ANIS) Frederiksberg 1996, p. 30.

¹¹⁶) Kjell Olav Sannes: *Troens kart – Guds landskap – Grunnlagsspørsmål i dogmatikken* (Universitetsforlaget) Oslo 2008, pp. 121.

¹¹⁷) Ninna Jørgensen: "...med mindre den indbyrdes kærlighed og fred krænkes « Om Luthers syn på Skriften og ceremonierne, i: Kirsten Busch Nielsen m.fl.: *Forkynd evangeliet for al skabningen - Om kirkelig velsignelse af registrerede par*, (Forlaget ANIS) Frederiksberg 1996, p. 12.

misbruger Luthers opfattelse af lov og evangelium. Det er bodens nødvendighed, der er forbindelsen mellem lov og evangelium.¹¹⁸ Det mangler hos Jørgensen.

Nu er det sådan, at De ti bud er stadfæstet af Jesus. Luther anerkender De ti Bud, fordi de er det bedste udtryk for den naturlige lov. På den baggrund foretager Luther ”en dulgt omtale af homoseksuel praksis som en konsekvens af Romerkirkens udbredelse af kyskhedsidealet til andre end dem, der har afholdenhedens nådegave”. Jørgensen får i forbindelse med udlægningen af Det sjette bud i Den store Katekismus skrevet følgende: ”I Luthers Tyskland, derimod, eksisterer der for det første bordeller, som de ugifte unge mænd kan benytte sig af (:uden dermed, efter lovens bogstavelige formulering, at overtræde budet om ikke at bryde ægteskabet!)”.¹¹⁹ Det er en yderst formalistisk opfattelse af lovens bogstavelige formulering.

Luther skriver selv om forholdet mellem situationen på jødernes tid og på Luthers egen tid: ”Offentlige horehuse var ikke (som nu) tilladte. Derfor var ægteskabsbrud hos jøderne den mest udbredte form for ukyskhed.¹²⁰ Luthers siger vel blot, at ægteskabet kan brydes på mere end en måde. Jørgensens forsøg på at formilde Luther forekommer ikke overbevisende. Luther kendte godt samkønnede forhold mellem mænd, og han mener, at Karthäusermunkene havde indført dem. Luther kaldte selv disse arrangementer for ”italienske bryllupper”, og han tog han afstand fra dens slags arrangementer.¹²¹

I bekendelsesteksterne fra 1500-tallet gives udtryk for samme holdning. I *Confessio Augustana* findes der en principiel overvejelse om ægteskabets stilling i forhold til andre muligheder. Munkeløfterne, som bandt folk i cølibat, siges at være både ugyldige og ugudelige, fordi de er givet ”imod Guds påbud”.¹²² Anderledes forholdt det sig med ægteskabet, der ”har Guds bud for sig”.¹²³ I *Apologien* gives der flere steder et dybere indblik i, hvordan reformatorerne tænkte. Der drages den sammenligning, at romerkirkens cølibatstvang på samme måde som de seksuelle udskejelser i Sodoma påkalder sig Guds vrede.¹²⁴ Disse to forhold - cølibatstvangen og sodomien

¹¹⁸) Både hos Luther selv og i *Confessio Augustana* tales om bodens nødvendighed. Boden kaldes også omvendelse og består af anger og afløsning jf. *Confessio Augustana* artikel 12.

¹¹⁹) Ninna Jørgensen: ”...»..med mindre den indbyrdes kærlighed og fred krænkes« Om Luthers syn på Skriften og ceremonierne, i: Kirsten Busch Nielsen m.fl.: *Forkynd evangeliet for al skabningen - Om kirkelig velsignelse af registrerede par*, (Forlaget ANIS) Frederiksberg 1996, pp. 23-24.

¹²⁰) Martin Luther: *Den store Katekismus*, (oversættelse ved Leif Grane) (Credo Forlag), København 1996, p. 80.

¹²¹) Jf. <http://www.kristeligt-dagblad.dk/artikel/80856:Debat--Italiensk-bryllup-uden-Luthers-deltagelse?all=1>

¹²²) *Confessio Augustana*, artikel XXIII,40.

¹²³) *Confessio Augustana*, artikel XXIII,58.

¹²⁴) *Apologien for Confessio Augustana*, artikel XXIII,54.

- paralleliseres, fordi de begge er et anslag imod ægteskabet. Der er også taget stilling til det teoretiske tilfælde, at en mand forlader hustru og børn til fordel for en anden civilstand - den gang f.eks. munkestandens cølibat. I dag sker det, at biseksuelle mænd og tillige transpersoner, som forlader hustru og børn i ægteskabet til fordel for et homoseksuelt partnerskab og andre former for afvigende sex. I *Apologien* siges, at "Guds bud forbyder os at forlade hustru og børn".¹²⁵

Påstanden om at ægteskabet er et sakramente

Ægteskabet er ikke et sakramente. Flere skribenter har i den aktuelle debat antydnet, at hvis ægteskabet kunne anerkendes i kirken, men ikke partnerskabet, så er der tale om en sakramentalisering af ægteskabet. Som modvægt til det og som legitimering af samkønnede parforhold siges, at ægteskabet er en social kontrakt, en borgerlig orden og et verdsligt anliggende.¹²⁶

Efter luthersk opfattelse er et sakramente et frelsesmiddel indstiftet af Herren Jesus selv under hans liv på jorden. Et sakramente er et nådemiddel, hvor Guds ord er det konstituerende, hvortil kommer til et ydre fysisk tegn. I dåben er vandet det ydre fysiske tegn og i nadveren er brød og vin de ydre fysiske tegn. Jesus indstiftede nadveren den første skærtorsdag og efter sin opstandelse gav han en dåbsbefaling.¹²⁷

Jesus gav ingen ægteskabsbefaling. Ægteskabet er ikke indstiftet hverken på Golgata eller udenfor den tomme grav påskemorgen. Det var der jo allerede, inden Jesus kom, og han var selv gæst ved brylluppet i Kana. Jesus bekræfter selv, at ægteskabet er en skaberorden, og han kritiserer sin samtids skriftkloge, at de har tilsidesat skaberordningen.

Ægteskabet er ikke noget sakramente. Det kan kun undre, at man lægger det frem, som om ægteskabet var et sakramente. Vi har jo et ritual for vielse (bryllup) i Den danske Folkekirke, og i det ritual er der intet sakramentlignende, intet nådemiddel. Ritualet citerer vor Herre Jesus, men det, han siger, er jo en reference til, at ægteskabet er en skabersorden. Ritualet citerer Jesu ord: "Har I ikke læst at Skaberen fra begyndelsen skabte dem som mand og kvinde og sagde: "Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru ..."" (Matt 19,4-5), og denne reference til 1 Mos 2,24 er ikke det eneste, der peger på, at det er en skaberorden. Ordene

¹²⁵) *Apologien for Confessio Augustana*, artikel XXVII,41.

¹²⁶) Provst Johanne Haastrup: Ægteskabet er ikke et sakramente. Gør plads til de homoseksuelle, *Kristeligt Dagblad* 14. april 2010. Biskop Kresten Drejergaard: Rådhus først, kirke så, kronik i *Kristeligt Dagblad* 12. april 2010 og Kresten Drejergaard, i: Laura Elisabeth Schnabel: Skal kirkebrylluppet ud af folkekirken? *Kristeligt Dagblad* 24. april 2010.

fra 1 Mos 1,26-28a indgår i den indledende tekstlæsning”.¹²⁸ Ritualen fra 1992 er dog afsvækket i forhold til det foregående ritual fra 1912, hvad angår understregningen af, at ægteskabet er Guds ordning.¹²⁹

Det er Vulgatas latinske ord for mysterium sacramentum i Efes 5,33, der er baggrund for, at ægteskabet i 1274 bliver gjort til sakramente i Romerkirken. Det skulle angiveligt være samlejet, der er det ydre tegn, der skulle være forudsætningen for Guds nåde.¹³⁰

Kirsten Busch Nielsen understreger, at heller ”ikke seksualiteten og varetagelsen af den kvalificerer mennesket til frelse (hvis nogen skulle tro dét!)”. Det er ikke nogen klargørende bemærkning, for det gøres gældende i en bog med titlen *Forkynd evangeliet for al skabningen - Om kirkelig velsignelse af registrerede par*.¹³¹ Bogtitlen indikerer, at modstanderne af kirkelig anerkendelse af homoseksuelle parforhold ikke forkynnder evangeliet for al skabningen. Dermed er der også antydning, at bogens fire forfattere – i modsætning til andre - forkynnder evangeliet for den sidste rest af skabningen. Dermed antydes om end indirekte, at anerkendelsen af homoseksuelle parforhold er evangelieforkyndelse og dermed frelsebringende.

Der er kirker/sekter, som historisk set har regnet ægteskabet som frelsende. Den katolske kirke betragter ægteskabet som et af de syv sakramenter.¹³² Mormonernes stifter Joseph Smith betragtede ægteskabeligt liv som en del af det frelsebringende.¹³³

Efter luthersk opfattelse er ægteskabet ikke noget sakramente, ægteskabet formidler ikke nåde og frelse. Men det formidler velsignelse til det jordiske liv i timeligheden. I modsætning til Busch Nielsen, så tilkendegiver Paulus at misbrug af seksualiteten kan diskvalificere til frelsen, arveretten til Guds rige mistes (1 Kor 6,9).

Skabelsesberetningens ord om ægteskabet spiller en hovedrolle for forståelsen af ægteskabet i hele kirkens historie. Ægteskabet er indstiftet i paradiset før syndefaldet, og som sådan er det en

¹²⁷) Se *Confessio Augustana* artikel 7,9,10,13,14.

¹²⁸) *Gudstjenesteordning for Den Danske Folkekirke – Ritualbog*, København 1992, pp. 94-102

¹²⁹) Katrine Winkel Holm: ”Har Guds ord for sig” Forståelsen af ægteskabet i kirkens historie, i: Katrine Winkel Holm (red.): *Og Gud velsignede dem – Fire Essays om kirke, kærlighed og ægteskab*, (Aros Forlag) Frederiksberg 2005. pp. 43-46.

¹³⁰) Katrine Winkel Holm: ”Har Guds ord for sig” Forståelsen af ægteskabet i kirkens historie, i: Katrine Winkel Holm (red.): *Og Gud velsignede dem – Fire Essays om kirke, kærlighed og ægteskab*, (Aros Forlag) Frederiksberg 2005. pp. 19-20,27.

¹³¹) Kirsten Busch Nielsen: *Lyst og lære - Om homoseksualitet som teologisk tema*, i: Kirsten Busch Nielsen m.fl. *Forkynd evangeliet for al skabningen - Om kirkelig velsignelse af registrerede par*, (Forlaget ANIS) København 1996, p. 71.

¹³²) *Den katolske kirkes Katekisme*, (St Olav Forlag) Oslo 1994, pp. 404-417.

¹³³) Dag Øistein Endsjø: *Sex og Religion – Fra jomfruball til hellig homosex* (Universitetsforlaget) Oslo 2009, p 71.

kirkelig opgave, at forkynde at ægteskabet er indstiftet af Gud.¹³⁴

Ægteskabet er teologisk set en skaberordning ifølge de bibelske tekster. Derfor ser vi kristne, jøder, muslimer, hinduer, buddhister, humanister og ateister mv. som kan leve i gode lykkebringende ægteskaber mellem en mand og en kvinde efter skaberordningen. Muslimer, buddhister og ateister kan eksempelvis leve i gode lykkebringende velsignelsesfyldte ægteskaber – helt uden den kristne kirke velsignelse. Det kan vi ønske dem tillykke med også selv om de ikke er kristne. Gud lader sin sol skinne på hvem som helst og lader det regne på hvem som helst (jf. Matt 5,45) og han lader sine skaberordninger fungere efter hensigten, der hvor mennesker går ind i dem. Sådan er Gud som Skaber, og som sådan giver Gud som skaber sin jordiske velsignelse helt uden om kirken.

Det, som en præst kan i kirken, er at nedbede Guds velsignelse. Men det er velsignelsen i Kristus og Helligåndens vejledning, der bliver dem til del i deres samliv, hvis de modtager velsignelsen i Kristus i tro. Det ændrer ikke skabelsesordningen eller skaber nye skaberordninger. Ægteskabet mellem en mand og en kvinde er gudvillet og rummer en hemmelighed, nemlig analogien mellem Kristus og kirken ifølge Paulus (Ef 5,31-32). Præsten forkynder Guds bud, eksempelvis det sjette bud, og præsten kan tillige forkynde Guds tilgivelse. Tillige kan præsten komme med formaninger til at leve i kærlighed og troskab, og kirken kan formidle syndernes forladelse, men velsignelsen ligger i skabelsesordningen. Dertil kan komme et egentlig undervisningsprogram, for dem som gerne vil have hjælp og vejledning til at komme godt ind i ægteskabet og til at leve samme på en god måde.

Det er Gud som Skaberen, der har sat sine skaberordninger ned i verden. Det har aldrig været meningen at vi mennesker selv skal spille gud og forsøge at konstruere nye fundamentale skaberordninger. Det gjorde de gamle grækere, de konstruerede også nogle guder, der passede til; guder med homoseksuel, biseksuel og pæderastisk adfærd. Da de første kristne gik ud i den græsk-romerske verden kunne det ikke blive kompromis, men derimod konkurrence, konfrontation og kamp. Sådan må det nødvendigvis også være i dag.

¹³⁴) Katrine Winkel Holm: "Har Guds ord for sig" Forståelsen af ægteskabet i kirkens historie, i: Katrine Winkel Holm (red.): *Og Gud velsignede dem – Fore Essays om kirke, kærlighed og ægteskab*, (Aros Forlag) Frederiksberg 2005. pp. 9-56